Danskernes Historie Online
Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: https://slaegtsbibliotek.dk
Danske Slægtsforskere: https://slaegt.dk

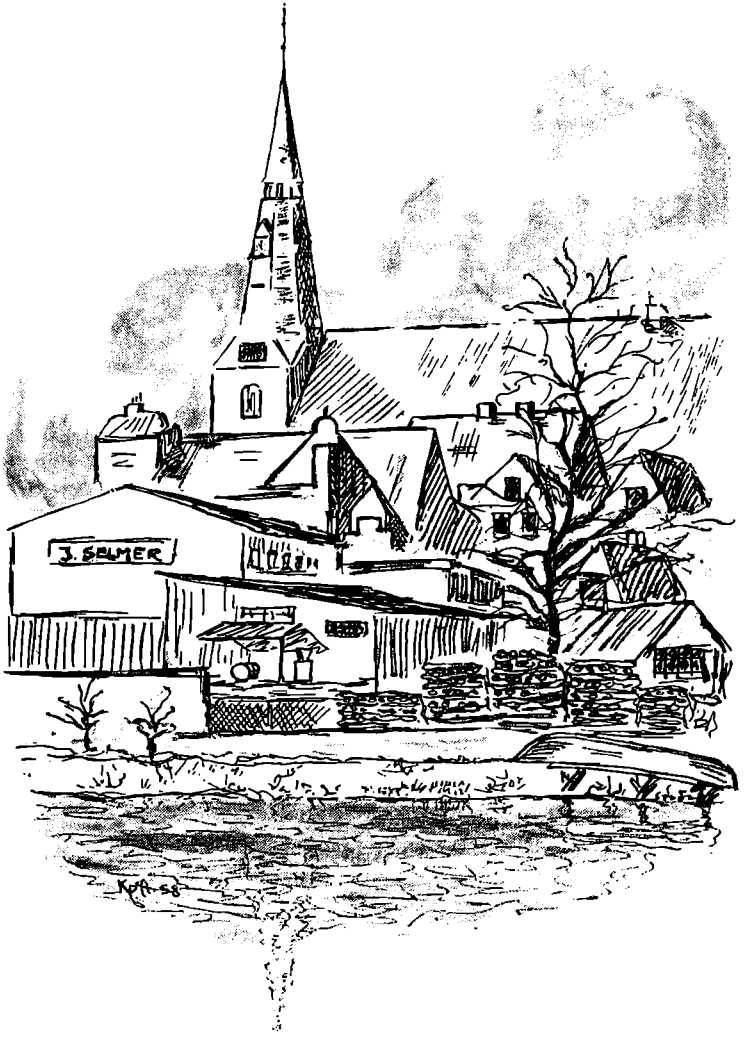

ÅRSSKRIFT

for gamle og nuværende elever fra

TØNDER STATSSEMINARIUM

1958

Stort udvalg i papirvarer, fyldepenne
pencils, telegrammer

Vi fører alle dag- og ugeblade

Bladcentralen

Vestergade 19 Tlf. 2 12 68

Orbesen & Co

TØNDER

P. L. DINSEN A/S

BRÆNDSELSFORRETNING

Korn . Foderstoffer . Kunstgødning

Mellemgade 5 Tønder Telefon 2 21 16

Gå til fagmanden! Gå til

Foto Magasinet

W. Chr. Timm

Vestergade 10 . Telefon 2 11 52

Tønder Landmandsbank A/S

Telefon 2 21 63

Vekselkontor ved grænseovergangen i Sæd og i Rudbøl

Strucksallé 5

Tønder telefon 2 11 11 og 2 11 12

Th. Laursens Bogtrykkeri

Jernbanegade 8 Tønder Telefon 21550

PHILIPS
FJERNSYN
- det er klart...

Køb det hos

NISSEN-SØLSTED

Telefon 4 13 16

Spar arbejde og tid – *lån* en Højer Bonemaskine

Højer Bonevoks

telefon 4 24 41

Specialfabrik for bonevoks og bonemaskiner

ÅRSSKRIFT

FOR GAMLE OG NUVÆRENDE ELEVER FRA
TØNDER STATSSEMINARIUM

UDGIVET AF
TØNDRINGER-SAMFUNDET
NUMMER 16 . TØNDER 1958

INDHOLDSFORTEGNELSE

Asger Nyholm: Dimissionstale 14. juni 1958 3
En gammel elev: Ahrent Otterstrøm 7
Redaktionen: Mads Bergmann 8
Otto Helkiær: Dr. phil. Niels Møller 9
E. L.: Rasmus Frandsen 11
Thomas Svendsen (43): Angst og mod 12
Formandens beretning 19
Jens Lampe (38): Bogen om Tønder seminariums dimittender 20
Tøndringer-Samfundets regnskab 22
(Overs. af J. L.): Fra fyrrerne 23
Peter J. Randløv (41): Indiske billeder 26
Erling Brahm: Tredje og fjerde søndag efter hellig tre konger 42
Et nyt bidrag til Tønders historie 45
Dimittenderne 1958 47
Nyt af gammelt 48
Vore 25 års jubilarer 50
5 år 52
Året rundt 53
Siden sidst 55

Tegninger på forside og titelblad:
Karl P. Andersen (S IV)

Redaktion: Th. Lauridsen og Erik Larsen (ansv.)

TH. LAURSENS BOGTRYKKERI

Asger Nyholm:

DIMISSIONSTALE

14. juni 1958

Kære dimittender.

Tillykke med dagen, tillykke med, at De er nået så vidt, og tillykke med det arbejde, som De nu skal begynde på.

Jeg har den opgave at være seminariets talsmand overfor Dem, inden De får Deres eksamensbeviser udleveret. Jeg betragter det ikke som en tom formalitet, men som lidt af et privilegium, at jeg ved denne glædelige og højtidelige lejlighed ligesom får lov at sætte en streg under det, som jeg anser for det væsentlige ved det hele, det som giver det pædagogiske arbejde dets indhold, dets perspektiv og dets ansvar.

Det er ikke uden grund, at så mange spørger, hvordan fremtiden vil blive. Også filosoffer, politikere og pædagoger drøfter spørgsmålet. Og det kan være problematisk nok, hvordan fremtiden skal forme sig. Der har det sidste halve århundrede været ført to verdenskrige. De har på uhyggelig måde afsløret, hvad vi mennesker er i stand til at drive det til i retning af at ødelægge tilværelsen både for os selv og for andre. De har afsløret – for at sige det rent ud – hvor langt vi mennesker kan drive det i retning af ondskab mod hinanden.

Naturligt nok spørges der: hvordan bliver næste generation? Vil den formå at lede udviklingen i en anden og bedre retning? Har den evne og vilje til at bygge en anden og bedre verden op? Og naturligt nok stilles spørgsmålet også til skolen: Kan og vil skolens folk være med til at lede den næste generation ind på andre og bedre veje, kan og vil skolens folk gøre noget for at hindre, at næste generation handler lige så ilde med sig selv, som mennesker har gjort det i det forløbne halve århundrede?

Det er dette spørgsmål, De stilles overfor. Det forekommer måske lidt drabeligt at se en jævn skolestue med en lærer og ca. 30 børn i dette perspektiv, at se en time i regning, læsning eller skrivning på baggrund af den ganske verdenssituation. Men De kan nu ikke uden

videre skubbe spørgsmålet fra Dem. Fra utallige sider ses der hen til skolen med håb og med forventning. Når bølgerne ofte går så højt, hvor skolens spørgsmål tages op til drøftelse, er det netop fordi man tillægger skolens arbejde så stor betydning. De behøver aldeles ikke føle Dem sat på nogen ringe plads, når De står i Deres skolestue. Der ventes meget af det, De udretter i skolen, og der kan udrettes meget i en skolestue. Der er mennesker, der deres hele liv igennem føler sig skammelig bedraget, fordi en lærer forsømte sin opgave overfor dem. Der er også mennesker, der hele deres liv føler sig i taknemmelighedsgæld til en lærer, fordi han gav dem værdier for livet. Det bør De altid tænke på.

Men når jeg går så vidt som til at nævne skolens ansvar overfor fremtidsudviklingen, så er det fordi jeg synes, det ikke kan understreges stærkt nok, at skolen er et sted, hvor der kan og bør gives mennesker et nødvendigt korrektiv til hele udviklingen, hvis det ikke skal gå galt.

En tysk filosof, en skarp tænker og en kritisk iagttager, har nylig sagt, at set i lyset af de ca. 5000 år, som vi kender til menneskehedens historie, er der i vor tid sket noget fuldstændigt enestående med den enorme udvikling, der er sket indenfor videnskab og teknik. Men han viser også, at både den moderne videnskab og den moderne teknik rummer store farer. Det forekommer mig indlysende rigtigt, hvad han siger herom, og det forekommer mig, at det er vigtigt for skolens folk at tænke over det.

Det farlige ved den moderne videnskab er menneskers overtro på den. Videnskaben er ikke blot udbredt, anerkendt, respekteret og beundret, men den bliver overvurderet. De, der virkelig ved, hvad videnskab er – det er efter den omtalte filosofs mening kun få – de kender også videnskabens grænser. De ved, at vel kan man udforske umådelig meget af det, der sker i verden, men de ved også, at erkende verden i sin helhed, det formår videnskaben ikke. De ved, at vel kan lægevidenskaben helbrede for mange sygdomme og i mange tilfælde forlænge livet for mennesker, men skabe liv, det formår den ikke.

Men det farlige er, at der er så mange, der ikke forstår videnskabens grænser. En farlig overtro på videnskaben behersker deres sind. De tror, at videnskaben kan erkende verden i dens helhed, de venter af den, at den skal give dem et system, en eller anden politisk eller filosofisk universalløsning, som det så blot gælder med lidt god vilje at indrette verden efter, så det hele bringes på fode og mennesker bliver lykkelige borgere. De bliver et bytte for sådan et

eller andet system, og når så dette system svigter og skuffer dem, så vender de sig med afsky fra den videnskab, de havde troet på, og bliver et bytte for deres instinkter og drifter, som man undertiden kan se det i visse løsslupne politiske og filosofiske og religiøse afsporinger.

Derfor er det så vigtigt, at vi kommer i et sundt og naturligt forhold til videnskaben. Den skal ikke undervurderes, som om den ikke var os en god vejleder på mange felter. Den skal heller ikke overvurderes, som om den kunne løse verdensgåden.

Jeg tror virkelig, at der i skolestuen kan ydes meget til at bringe den næste generation i et sundt forhold til videnskaben. De skal selvfølgelig ikke snakke videnskab til børnene. Men De kan udmærket opøve børnene i, hverken at undervurdere eller overvurdere den viden, de får. De kan godt prøve at hjælpe børnene til, som en af Hertugdømmernes digtere har sagt det ganske jævnt og enfoldigt, at skelne nøje, det sande fra dets skin.

Den anden fare i vor tid er teknikken, »teknikkens dæmoni«, som det siges. Det er mennesker, der har skabt teknikken. Men nu er det ved at blive teknikken, der danner mennesket efter sine fordringer. Mennesker har med teknikken skabt noget, som de ikke selv har villet, noget som tager magten fra dem, noget som de ikke kan gennemskue. Den har bogstavelig talt forvandlet jordkloden til en stor fabrik, som vi er afhængig af, og som vi er ved at kvæles i.

Heroverfor gælder det at fastholde, at det ikke er teknikken, der skal regere over mennesket, men mennesket bør bestemme, hvad teknikken skal bruges til, om den skal bruges i det ondes eller i det godes tjeneste. Den eneste redning er, at vi erkender det menneskelige ansvar overfor udviklingen, at vi har en forestilling om, hvad der er menneskets bestemmelse, og hvilket mål, vi styrer imod, et mål, som det ikke tilkommer teknikken at hindre os i at styre imod. Det er et spørgsmål om livsanskuelse.

Også her har skolen en opgave i tiden. Det rummer en stor fare, hvis skolen forsømmer denne side af sin opgave. Hvis mennesket ikke har en mere eller mindre bestemt følelse af, hvad der er mennesket værdigt, og hvad der ikke er det værdigt, hvis det ikke har en anstændig målsætning for sit liv, så har det ikke nogen modstandskraft den dag, da en højrøstet taler eller en hypnotiserende agitator begynder at tude ham ørerne fuld med bestikkende ord og vejdrejede talemåder.

Skolen kommer derfor ikke uden om det nærgående spørgsmål,

hvad man kan gøre for at give børnene en rodfæstet følelse af, at der er menneskelige værdier, som hverken teknik eller noget andet bør have lov til at krænke. Det virksomste middel er utvivlsomt det, at De selv har en tro på sådanne menneskelige livsværdier, har en livsanskuelse, og at børnene – bevidst eller ubevidst – mærker, at den er så grundfæstet, at De hverken lader Dem besnakke, lokke eller true til at opgive den.

Men de fleste af os har vel nok en følelse af, at i den henseende er vi sinker, og det er kun så lidt, vi kan give. Men én ting kan De gøre, og hvis De undlader det, snyder De børnene for noget væsentligt. De kan lade børnene få et indtryk af den religionens verden, hvor mennesket stiller overfor tilværelsens vigtigste fordring. Der kan måske være meget på dette felt, vi alle står famlende og tvivlende overfor. Men det væsentlige i fordringen til mennesket om at bevare sin sjæl, det er tydeligt nok. Det bør være et krav, som hviler over Deres arbejde og helst over hele skolens arbejde.

Og dermed har jeg egentlig sagt, hvad jeg synes, det er mest vigtigt at sige Dem i dag. Jeg ønsker for Dem, at De må blive dygtige, flittige og trofaste – og alt det, som er så vigtigt for at blive en god lærer. Men jeg vil først og fremmest ønske, at De, med al respekt for videnskabens imponerende nyvindinger, må stræbe efter sammen med børnene at skelne nøje det sande fra dets skin, og at De med al respekt for teknikkens vidundere ikke må glemme det gamle ord: hvad gavner det et menneske, om han vinder den hele verden, men må bøde med sin sjæl. Jeg vil ønske, at det må være ledetråden i Deres arbejde, og det vil jeg ønske Dem lykke til.

†

Ahrent Otterstrøm

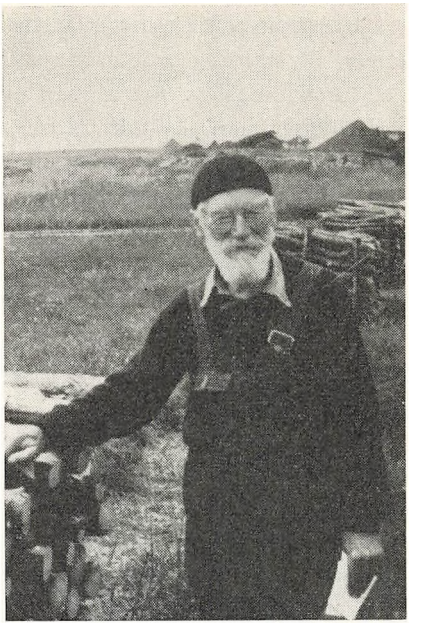

Da man som elev på Tønder seminarium i 1920-erne mødte de meget forskellige lærere, som pastor Albeck havde fået med ned til grænsen, var Otterstrøm vel nok den, der forekom en mest særpræget. Allerede den egenartede, men særdeles praktiske påklædning, der altid var den samme, talte om en mand, der gik sine egne veje. Han »bar sin hat, som han ville«, men han talte ikke om det, som andre digteriske gemytter gjorde. Stille, beskeden, med et fint smil og et lunt glimt i øjet færdedes han blandt kolleger og elever så helt på sin egen maner. Uden mange ord viste han de unge, at han holdt af dem og interesserede sig for dem. I den henseende var det ligegyldigt, om man var en mester i hans fag eller ej. Han respekterede os som mennesker alene, det menneskelige var ham altid det vigtigste.

Otterstrøm havde en digterisk åre, som var stor nok til at gøre hans navn kendt blandt syngende unge. Fra ens barndom havde man sunget hans »Vældige riger rives om jorden,« og nu lærte man at synge »Vi vestjyder trives nu bedst i blæst«. Det var vel ikke dybsindig digtning, men det var brugslyrik. I 1933 i Nordslesvig var det godt, at vi havde »Vi vestjyder«, vor egen slagsang i en tid, da der virkelig var et slag i gang. Det lille digt: »Send os mænd herned til grænsen« var et udtryk for, at Otterstrøm vidste rent praktisk, hvad det drejede sig om i den nationale kamp.

Otterstrøm var en meget vittig og åndfuld lejlighedstaler. Mange gange, når han tog ordet ved seminariets fester eller ved kaffebordet i et forsamlingshus, måtte man undres over de overraskende tankeforbindelser, han gav udtryk for. Hans tale kunne ved en sådan lejlighed give udtryk for såvel det snurrige, der fremkaldte latteren, som for det sublime, som han ene af alle kunne få frem af den givne situation. Men han brød sig ikke om at blive opfordret til at tale. Det var ham så tydeligt imod at blive betragtet som »den morsomme taler«, og hans vid var af den art, der virker bedst, når det sker spontant, hvilket han godt vidste. Men sikkert er det, at han i en sjælden grad evnede at sige ting, man huskede, hvad enten det drejede sig om alvor eller gammen.

Efter sin afsked fra seminariet og sin hustrus død levede han i en årrække på Sjælland hos slægtninge, og i mange år endnu kunne han glæde sig over sit elskede fristed, Hirsholmene. Her levede han ret efter sit hjertes lyst, i nær kontakt med sit kære hav og med fri adgang til en af sine yndlingsbeskæftigelser, fiskeriet. Otterstrøm og havet er et kapitel for sig, der forøvrigt til dels *er* skrevet, nemlig af ham selv i den morsomme bog »Der spindes en ende« samt i en række drengebøger, som han skrev i samarbejde med Dines Skafte Jespersen.

En gammel elev.

†

Mads Bergmann

Ved redaktionens slutning erfarer vi, at Mads Bergmann (28) er død. Tiden tillader ikke udarbejdelsen af en mindeartikel, der da må vente til næste år. Vi vil her blot sige, at vi mindes ham som en god kammerat og en dygtig lærer med særlig interesse for de vanskeligst stillede elever.

†

Dr. phil.

Niels Møller

1885-1958

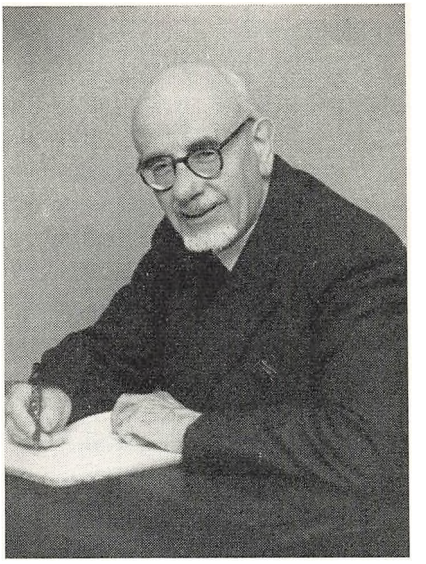

I 1938 kom dr. Niels Møller til Tønder efter 27 års virke ved Odense seminarium.

Helt let kan det ikke være for en mand midt i halvtredserne at blive omplantet fra det smilende Fyn til det barske Vestslesvig.

At det lykkedes har vi hans egne ord for i den velkomsttale, han holdt for forstander Nyholm. Han talte om »vesteregnen med dens barske vinde og den frie horisont med den vidt udbredte himmel, som man altid længes tilbage mod, hvor man ellers kommer«. – Og om grænsens sang »dette ganske ubestemmelige, en atmosfære, en mentalitet, som er skabt ved århundreders blanding af sprog, kultur og mennesker, ved slægtskabsforbindelsen, ved slægters forsømmelse og slægters fremstød – det ubestemmelige, der kommer til i afgørende stunder at bestemme den, der lytter til det, dybt i hans eller hendes sjæl.«

Også på seminariet fandt han sig til rette. Han finder, »at Tønder statsseminarium er blevet et sangens bo, er blevet præget af festivitas over samlivet og af målbevidst arbejde i det daglige.«

Det var tydeligt for os, som lærte ham nærmere at kende, at han befandt sig godt i Tønder og på seminariet. Om hans gerning på dette burde en af hans gamle elever skrive. Man havde af og til det indtryk, at hans lærdom, hans evne til at dele ud af den på en forståelig

og tilforladelig måde, hans noble menneskelighed og hans barnligt fromme tro ikke altid blev påskønnet, som de fortjente.

I en privat bibelkreds, som han ledede i en årrække, havde vi lejlighed til at glæde os over hans kloge og stilfærdige udlægning af det nye testamentes ord. Og endnu bedre var det, når han uden mange ord lukkede op for dybderne i vore dejlige salmer. Salmerne var jo hans speciale. Han kunne have skrevet lærde afhandlinger om dansk salmedigtning; men han valgte at tale jævnt om alt det høje. Han selv ville næppe have brugt ordet opbyggeligt – men hans behandling af salmerne var netop opbyggelig. Noget af det samme, er dog sikkert kommet frem også i hans undervisning på seminariet. – Hans morgenandagter på seminaret i besættelsestiden havde utvivlsomt stor betydning.

Og *mennesket* Niels Møller – fin, nobel, beskeden (og dog med bevidsthed om sit eget værd); taknemmelig for menneskers venskab og for – selv ganske små – beviser på det. Man havde altid udbytte af at være sammen med ham – selv om man talte om ganske jævne dagligdags ting.

14 år gik han sin stilfærdige gang iblandt os, til han i 1952 tog sin afsked og rejste til Sønderborg. For nogle af os efterlod han en tom plads, som ikke siden er blevet besat.

I nogle år fik han lov til at nyde sit otium på den måde han helst ville: ved at blive brugt. Rundt omkring fra bad man ham komme og holde foredrag; hvilket var ham en stor glæde.

For et par år siden blev han pludselig syg. Nogen bestemt sygdom kunne ikke påvises, men kræfterne og livsmodet svandt langsomt, og i begyndelsen af dette år kom døden.

I den foran nævnte tale sagde han også: »Vi ved, at der er noget, der kan bære gennem både blide og onde kår. Det er Guds velsignelse ... dette mærkelige, der gør, at hvad der såes i menneskelig skrøbelighed, kommer til at lykkes og gro og blive til glæde, mens det gror, og til gavn, når det sætter frugt.«

Vi mindes hans færd iblandt os med glæde og taknemlighed, og vore tanker går til fru Møller med det ønske, at Guds velsignelse må bære hende gennem savnets tunge tid.

Otto Helkiær.

†

Rasmus Frandsen

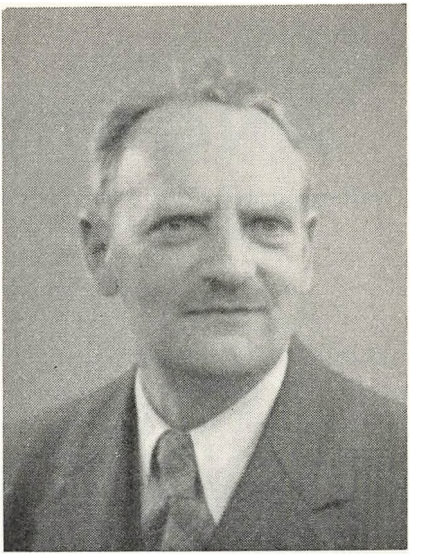

Ved fhv. pedel Rasmus Frandsens død er endnu en af Tønder bys gode danske borgere gået bort, – en af dem, der havde gjort »den tyske tid« med, været med til at bære dansk liv oppe i vor by indtil genforeningen og efter 1920 hjulpet til med opbygningen af et dansk samfund. Han var ikke af de stortalende, søgte ikke efter tillidshverv, selv om han ikke undgik dem, men dannede sig sin egen mening om tingene og var aldrig bange for at sige den.

Hans arbejde som statsseminariets pedel prægedes af den omhu og påpasselighed, der kendetegner den solide håndværker. Men det var ikke alene bygninger og inventar, der lå ham på sinde. Både han selv og hans kone var levende interesseret i skolens liv. Børnene spøgte han med, de voksne elever fik gode råd og en hyggelig »hold snak«, og for lærerne var de to gode venner.

Da Frandsen tog sin afsked, flyttede ægteparret til en andelslejlighed i byen, senere til en anden, og begge steder fik de hurtigt venner blandt naboerne. Da fru Frandsen så døde, blev han boende i lejligheden, og han faldt ikke sammen under sorgen, der dog tydelig nok var stor, men holdt sig rank og forblev den samme interesserede borger i byen og fuldgyldige partner i mange venskaber.

Rasmus Frandsens ret bratte død uden forudgående egentlig sygdom kom som en overraskelse for hans mange venner, der nu mindes ham i taknemlighed. *E. L.*

ANGST OG MOD

Omkring nobelpristageren Boris Pasternaks roman »Dr. Zivago«, oversat af Ivan Malinovski fra russisk.

Af Thomas Svendsen

For en 3–4 år siden diskuterede man vidt og bredt om det tøbrud, der efter Stalins død var sat ind i Sovjetunionen, og som kunne betyde en genfødelse af landets ensrettede og sløvede åndsliv. På forfatterkongressen i Moskva i 1954 gik bølgerne højt. Flere af de store navne som Ilja Ehrenburg og Sjolokhov lagde ikke fingrene imellem, når det gjaldt kritik af den udvandede socialistiske realisme. »Pravda« angreb på det skarpeste de forfattere, der lavede skønmalerier og derved »begik den værste synd, en kunstner kan begå: foragt for sandheden og livet«(!). – Mange her i vesten viste deres gode vilje ved at nære en vis tillid til, at der virkelig var en udvikling i gang i positiv retning.

Det viste sig snart, at forårsfornemmelserne havde været forhastede. Vinteren vendte hårdt tilbage. Hvis man endnu gik og hægede om et lille gran af optimisme, så har man i hvert fald nu efter den nedværdigende traktering af årets litterære nobelpristager fået et eklatant bevis på sovjetherskernes jernhårde greb om russisk åndsliv. Udviklingen i de sidste dage har været typisk: først ildevarslende tavshed, så ubeherskede angreb i presse og litterære tidsskrifter, dernæst eksklusion af forfatterforbundet, hvorefter man til sidst tvang Pasternak til at give afkald på den store udmærkelse, som han først havde taget imod i dybeste taknemlighed. Nu venter man i angst på, at hykleriet og brutaliteten skal krone sin triumferende sejrsmarch mod en ensom gammel mand ved at anbringe ham i en eller anden lejr, officielt vel for at beskytte ham mod det arbejdende folks retfærdige harme.

For Boris Pasternaks egen skyld ville man have ønsket, at den ærefulde belønning ikke var blevet tildelt ham. For den frie verden er den lumpne kampagne mod Pasternak en – unødvendig – manifestation af den retslige vilkårlighed og åndelige tvang, der hersker i bolsjevismens fædreland. Hidtil har det været vanskeligt at finde

frem til et grundlag for sovjetledernes stempling af modstandere som folkefjender, imperialistiske lakajer osv. Nu kan enhver læse sig til, hvilke forsmædelige forbrydelser man skal gøre sig skyldig i for at nedkalde denne utrolige samling af skældsord over sit syndige hoved. Denne ophobning af sprogets kraftigste udtryk kan man træffe hos børn eller hos meget primitive og underudviklede individer, der simpelthen ikke kan tænke ret meget og navnlig ikke kan argumentere logisk, samt hos mennesker, der føler sig underlegne og derfor usikre. Den eneste antagelige grund til denne rasen mod nobelpristageren må være magthavernes ynkelige frygt for eventuelle følgevirkninger blandt de underkuede folk.

Sovjethærens terror i den ungarske frihedskamp åbnede øjnene på en del sympatisører verden over; mon ikke sovjetledernes fremfærd mod den 68-årige Pasternak vil ryste mange andre, så de endelig tager deres bestik?

Hvem er da denne for proletarets diktatur så farlige mand?

Boris Pasternak er en stilfærdig humanist, udgået fra et borgerligt, intellektuelt milieu, fortrolig med russisk kultur, naturligvis, men også i udstrakt grad med vesteuropæisk. I sine unge dage var han nok revolutionær i social-demokratisk forstand, men efter bolsjevismens sejr har han ikke været politisk aktiv. Han debuterede som lyriker i 1914, og i 20-erne kom en række digtsamlinger, der placerede ham som sin tids største russiske lyriker; hans navn nævnes ved siden af Rilke og T. S. Elliot. I det nye Rusland blev han »indre emigrant«, gik på en måde under jorden og helligede sig sin oversættervirksomhed, der omfattede mange af verdenslitteraturens mesterværker.

I mange år har han også arbejdet på sin store roman »Dr. Zivago«, som han under indtrykket af »tøbruddet« håbede at kunne udgive i sit eget land. Det gik ikke, men han overlod bogen til en kommunistisk forlægger i Italien med udgivelse i Vesteuropa for øje.

I Stalin-perioden undgik Pasternak, skønt kun tålt, mærkeligt nok at blive udrenset. Han overlevede, tavs, men ikke uden stillingtagen, hvad »Dr. Zivago« er et bevis på. Han har i alle disse år lidt med sit folk, følt med dem, der ikke ville lade sig knægte, og ynket dem, der assimileredes og mistede deres identitet som mennesker. Hans digte læstes meget i Rusland. De har sikkert været til opmuntring for mange unge intellektuelle. Populær må han i hvert fald have været blandt de studerende unge, for han måtte i 30-erne afbryde en forelæsningsrække ved et universitet, fordi studenternes interesse og begejstring var for påfaldende.

Siden har han været passiv, men en fri mand, stolt og uafhængig, hvilket naturligvis har været hans skæbnesvangre fejl i ensretningens land. En fri ånd, der gør sig skyldig i »objektivitetens forsyndelser«, holder fast ved så borgerligt reaktionære begreber som frihed, tolerance og menneskelighed, og som ikke vil være med i en ukritisk lovprisning af sovjetlivets herlighed og altså ikke bøjer sig for selveste Lenins trosartikel om, at »litterær virksomhed må være en bestanddel af den almindelige politik – væk med de partiløse litteratер« –, han gør sig skyldig i en alvorlig forbrydelse mod partiet og det arbejdende folk og den socialistiske genopbygning – og pokker og hans pumpestok!

Boris Pasternaks store roman er til en vis grad selvbiografisk. Linjen i dr. Zivagos udvikling følger i store træk Pasternaks egen, det tidshistoriske er selvoplevet, og de ideologiske betragtninger hos dr. Zivago, Lara og Nikolaj stammer sikkert overvejende fra forfatterens egen livsanskuelse. I tid strækker bogen sig fra begyndelsen af århundredet til tiden omkring Stalins død.

Hovedpersonen er Jura eller Jurec, alias dr. Zivago. Tidligt forældreløs, får han en urolig barndom. Han er mest under påvirkning af sin frisindede onkel Nikolaj, for hvem at se det kun er de ensomme ånder, der søger sandheden, »enhver flokdannelse er blot et tilflugtsted for talentløsheden, hvad enten de hylder Kant eller Marx – enhver form for undertrykkelse forråder mangel på begavelse – den moderne tilværelses hovedbestanddele er ideen om den personlige frihed og ideen om livet som et offer«. Jurec skildres i øvrigt som en intelligent og ualmindelig følsom ung mand med talent for at skrive.

Bogens kvindelige hovedskikkelse er Lara, hvis far er død, og hvis mor er uselvstændig og forvirret. Lara må selv skabe sin tilværelse. Karakteristikken af hende som det reneste og yndigste væsen, man kan tænke sig, fastholdes gennem hele bogen. Laras religiøsitet er af en særlig art: »Hun troede ikke på ritualer, men nu og da måtte hun for at holde tilværelsen ud bevæge sig i takt med en eller anden slags indre musik. Denne musik var Guds ord om livet, og for at høre det og græde over det gik hun i kirke.« Skønt tidligt udsat for livets hensynsløshed følte hun, at »hun var til for at sætte sig ind i jordens afsindige skønhed og kalde alt ved navn.« Hun gifter sig med en ung intellektuel, der under revolutionen bliver rød partisanfører, men falder i unåde, fordi han er for selvstændig.

Under krigen opholder Lara sig ved fronten som sygeplejerske og kommer til at pleje den sårede dr. Zivago, der bliver stærkt betaget

af hende. Doktoren, der hader krigen – han har »vanskeligt ved at vænne sig til den indbyrdes ødelæggelses logik« –, er begejstret for den første revolution, der efter hans opfattelse må give Ruslands mennesker den ægte frihed, så de lever op og bliver som genfødte i et samfund med frihed og social retfærdighed, altså netop det, de unge havde kæmpet for før krigen. Han længes bare efter at komme hjem og føre et ærligt og frugtbart liv igen.

Lara, hvis mand menes faldet, vender træt og ensom hjem til den lille by ved Ural. Hun har kun sin lille datter at leve for.

Dr. Zivago chokeres af det kaos, der hersker i Moskva. Han skuffes over vennerne, der er blevet mærkeligt matte og farveløse, »ikke een af dem havde længere sin egen verden, sin egen mening«, og den totale ødelæggelse og opløsning af det gamle samfund er ham inderligt imod. Nøden, materialismen og hjælpeløsheden sætter sit præg på alt, og han bliver hurtigt klar over, at han og hans verden er dømt. De moderates sløvhed oprører ham, og for de røde er han ikke yderliggående nok. Han oplever Kerenski-regeringens fald og proklamationen af proletariatets diktatur. »Mænd med en vilje af stål, i sorte læderpjækkerter og med tromlerevolvere ved bæltet hersede med alle og enhver, som programmet foreskrev, også med de krybende småborgere«.

Med sin familie flygter doktoren til Ural-området gennem et land, der præges af uro, ødelæggelser og sult. Hans syn på revolutionen er skiftet. Han mener ikke, at man opnår noget ved voldelige midler. Han bliver en modstander af marxismen, der er »uvirkelig og ikke tager hensyn til kendsgerninger – magthaverne ønsker ikke at efterprøve deres teorier, de vender sig endda af al magt fra sandheden af hensyn til myten om deres ufejlbarlighed«.

Den nye tilværelse i det relativt fredelige Varynko tiltaler ham. Han befinder sig godt ved hårdt legemligt arbejde, og i de lange vinteraftener hygger man sig i lyset og varmen og fører endeløse samtaler om kunst eller læser en masse. Doktoren får fred til at føre dagbog, og han lægger heri ikke skjul på sin foragt for tidens hæsblæsende frasemageri, der kun er udtryk for talentløshed. Det synes, som om revolutionens mænd slet ikke kunne få nok af omvæltninger og forandringer, også et bevis på deres mangel på konkrete evner.

Det har det godt, men usikkerheden er naturligvis stadig en grundakkord i deres tilværelse, og en skønne dag går det også galt. Dr. Zivago kidnappes af partisanerne og må som en slags fri fange arbejde som læge i deres grupper. I samtaler med partisanføreren præ-

ciserer dr. Zivago, at livet ikke er en klump råmateriale, man bare kan forme om på, det fornyer sig efter egne iboende love og er himmelhøjt hævet over vore tungnemme teorier. Og han fortsætter: »Jeg indrømmer, at I er Ruslands befriere, dets lys, at det uden jer ville være gået til i skidt og fattigdom og uvidenhed, men ikke des mindre er I mig fuldkommen ligegyldige, jeg bryder mig fanden om jer. Jeg kan ikke lide jer, og jeg ønsker I ville gå ad Helvede til. – De, der er herrer over jeres tanker, er ved at kvæles i talemåder; de har glemt det vigtigste, at ingen gør sig elsket ved vold, og de synes at have en indgroet forkærlighed for især at befri og lyksaliggøre dem, der ikke har bedt om det!«

Efter en dramatisk flugt fra partisanerne vender han tilbage til Varynko. Hans kone og børn er via Moskva emigreret, men han finder Lara igen. Hans taknemlighed mod livet er rørende. »Hvor er det dejligt at være til, hvor lifligt at leve på jorden og elske livet«. Han og Lara genfinder hinanden i et forhold, hvor lidenskaben som et pust af evighed bryder ind over deres dømte menneskeliv, øjeblikke, der giver mulighed for at opdage og erkende stadig nye ting om dem selv og tilværelsen.

»I endnu højere grad end af et sjæleligt fællesskab forenedes de af den afgrund, der skilte dem fra resten af verden. De havde lige svært ved at affinde sig med alt det, der var så uhyggelig typisk for det moderne menneske, dets tillærte entusiasme, dets hysteriske eksaltation og den dræbende fantasiforladthed.«

For Lara var den største ulykke tabet af troen på en selvstændig menings værdi i en tid, hvor fraserne havde herredømmet. For dr. Zivago er det utåleligt og deprimerende at blive betragtet som »tilhænger af åndsformørkelse og menneskeligt slaveri«, fordi han ikke ville falde ned og tilbede den indskrænkningens ånd, som de fanatiske handlingens mænd, disse selvindskrænkningens genier, havde helliggjort. De forlanger nye tanker af ham, men »når det kommer til stykket, viser det sig, at de med tanker kun forstår skintanker, en verbal garnering til revolutionens og myndighedernes pris.«

Lara og doktoren har søgt tilflugt ude på landet. »Inden de når frem til os, vil vi have fravristet livet et år til, og det er en gevinst.« Ude i ensomheden får de på en måde nyt håb og ny tro på livet. De lever et beskedent, men normalt menneskeliv og er simpelthen lykkelige. Dr. Zivago skriver på en bog; han nyder den salige stilhed om aftenen, varmen i den lyse stue, lampens skær hen over det hvide papir. Alt dette og synet af de to sovende, fortryllende væse-

ner får hans hjerte til at strømme over af taknemlighed mod livet, får ham til at juble og græde ved følelsen af livets triumferende renhed og skønhed.

Men denne oase af fred får ikke lov til at bestå. Lara må for at redde sig og barnet flygte til Mongoliet, og dr. Zivago er et sammenbrud nær. Sine sidste 8–9 år tilbringer han i Moskva under meget beskedne forhold, som en fremmed i et samfund, hvor standardfølelser, uselvstændighed, hykleri og idealisering af ufriheden møder ham alle vegne. Et hjertetilfælde gør ende på hans liv. Om Lara hører vi, at hun »formentlig er blevet arresteret på gaden og ført til en af de talløse koncentrationslejre.«

Romanen slutter med en epilog, der over anden verdenskrig fører frem til tøbrudsperioden, da der ligger et varsel om friheden i luften. Det synes, som om »denne åndsfrihed nu var kommet, at fremtiden fra og med i aften lå håndgribeligt udbredt dernede på gaderne – en lykkelig, bevæget tryghedsfølelse for den hellige by og hele jordkloden.«

Som det fremgår af ovenstående, er dr. Zivago ingen sejrende hero, snarere en udstøt, fredløs i sit eget land, en flygtning på jorden – han er helt enkelt *vor tids helt*, og hans lidelsesfæller findes ikke blot bag- jern- og bambustæpper, men også i frihedens Amerika, i det kristne Sydafrika og i dele af Vesteuropa – alle steder, hvor mennesker forfølges, fordi de er *anderledes* tænkende, anderledes troende og farvede. Løvekuler, heksebål og gaskamre er afskaffede, men ghettoer og koncentrationslejre eksisterer stadig. De mere heldige får allernådigst lov til at friste livet som flygtende skygger i umenneskelighedens fagre nye samfund, men alle skriver de deres »mene tekel« på væggen.

Man skal læse »Dr. Zivago« ikke bare for tidsbilledets skyld, men som en ganske almindelig roman, og man skal vist være en åndelig forkrøblet fanatiker for at kunne frakende den fremragende litterær værdi. Selv Ilja Ehrenburg har dristet sig til at indrømme, at dele af bogen i hvert fald er fremragende, og at Pasternak er en af verdens største nulevende digtere!

Den episke kvalitet placerer den på linje med de store russiske fortælleres romaner og noveller. Har man som læser først overvundet begyndervanskelighederne med det myldrende persongalleris varierede navne, fanges man ind og lever fuldstændig med i handlingsforløbet. Hovedpersonerne bliver een fortrolige som levende mennesker, der står een nær, og hvis glæder og sorger man deler.

Pasternak er en overmåde sikker menneskeskildrer, der i denne bog når sit ypperste i forholdet mellem Lara og dr. Zivago. Hans lyrisk-poetiske kunst åbenbarer sig i mange situationsbilleder og i særprægede naturmalerier, der får en til at tænke på Turgenjev. Hans replikkunst er til tider mesterlig; undertiden sprænges dog dialogernes form af stofmængden. Romanen tynges ikke af refererende tidsstof. Det findes, men indgår som regel på en naturlig måde i selve handlingsforløbet.

Kunstnerisk set svagest er måske de filosoferende passager, hvor forfatteren gennem sine talerør direkte formulerer sit syn på kunstens væsen og virkemidler, på religion, historie, politik m. m. På den anden side er det netop disse afsnit, man læser med største begærlighed, fordi de bidrager væsentlig til forståelse af forfatterens livssyn. Hans sprog har en egen styrke. Det er særpræget uden at virke konstrueret eller søgt. Hans sproglige ideal er nok det, dr. Zivago et sted formulerer sådan: »Hele livet har jeg stræbt efter at kunne skabe den beherskede, fordringsløse stil, som lader læser og tilhører gribe indholdet, uden at de selv er på det rene med, hvordan de tilegner sig det – en udmærket stil.«

En modig bog er »Dr. Zivago«, et gribende vidnesbyrd fra et menneske på en yderpost. Han har haft mod til at insistere på individets ret til at leve sit eget liv, det liv, hvis skønhed og rigdom dr. Zivago priser i rørende vendinger, så snart han under sin omtumlede tilværelse kan finde blot et beskedent mål af tryghed og menneskeværdighed. Angsten forener sig med modet i hans sind, angsten for, at politistatens massive ideologiske påvirkning ud fra dogmet om regimets ufejlbarlighed skal føre til udslettelse af den enkelte identitet og omskabelse af alle til en masse, der robotagtigt, uden ræsonneren og uden kritik lader sig dirigere af førerne.

Dr. Zivago er repræsentant for den overlevende menneskelighed. Han havde åndelige reserver og sjælelig styrke nok til at holde troen og håbet i live, men han havde også det privilegium at høre til en generation, der endnu kunne skelne lys fra mørke. Evner de yngre det, eller er deres sind så afstumpet, at de ikke længere kan kende ret fra uret, sandhed fra løgn, menneskelighed fra råhed?

»Dr. Zivago« skal forstås som et opgør mod enhver form for ensretning og åndelig tvang. Den vil ikke være en politisk anklage mod Sovjetunionen som helhed og da slet ikke en forhånelse af det russiske folk, som forfatteren nærer stor hengivenhed for. Ud fra sit rige erfaringsstof har han blot villet give en skildring af udviklingen

i Rusland, sådan som han har oplevet den, og det billede, han får frem – på grundlag af så objektive analyser som muligt –, stemmer i det væsentlige med det, vi udenforstående har kunnet sætte sammen af uimodsigelige kendsgerningers brudstykker. At hans snert så rammer systemets ømme punkter, derom vidner det sovjetiske systems reaktion.

Boris Pasternaks roman er det væsentligste skønlitterære værk, der er udkommet i mange år, ikke på grund af det tidshistoriske stof, men fordi det er en modig mands angstfyldte vidnesbyrd om, at vor eksistens som *menneske* trues af andet end kernevåben.

(Kronik i Flensborg Avis).

Formandens beretning

Tøndringer-Samfundets arbejde har efterhånden indskrænket sig til at udsende årsskriftet. Resultatet vil jeg overlade til medlemmerne selv at bedømme. Jeg ville gerne benytte lejligheden til at takke dem, der har sendt os oplysninger til »Siden sidst«, og jeg vil særligt takke Jens Lampe.

Venlig hilsen

Studius

Bogen om Tønder Seminariums dimittender 1791–1963

Arbejdet med værket om Tønder Seminariums dimittender 1791–1963 skrider jævnt og støt fremad. Det har foreløbig mødt en interesse og velvilje, som vist nok har overgået de mest optimistiske forventninger. Således er der allerede nu – 5 år før udgivelsen – indgået 58 bestillinger, modtaget 335 udfyldte spørgeskemaer og ca. 150 breve med værdifulde oplysninger. Her fortjener især overbibliotekar *Aage Bonde*, Viborg, viceskoleinspektør *Børge Barløse*, Åbyhøj og pens. lærer *Chr. Maibøll* (dim. 1903), Jejsing, at blive nævnt for talrige oplysninger.

Personalhistorikeren *H. Friis*, Århus, som i mange år har beskæftiget sig med lærerbiografier, har velvilligst lånt udvalget sin liste over seminariets dimittender fra seminariets begyndelse indtil 1864 samt de fra den danske afdeling i tiden 1864–1880 dimitterede elever. Listen er et udmærket arbejdsgrundlag og giver mange kildehenvisninger.

Men også fra tysk side har den planlagte bog mødt prisværdig imødekommenhed. Således har Oberschulrat a. D., Dr. *Gustav Dehning* i Bremen stillet et interessant materiale til rådighed, nemlig en protokol, som han i sin tid fik overladt af en slægtning til en gl. Tønder-dimittend *Hans Jacob Horns* (1835), som i mange år var lærer i Jevensted ved Rensborg. Horns har fulgt sine seminariekammeraters levnedsløb og færd med vågen interesse. Hans smuktskrevne protokol omfatter biografiske oplysninger – mere eller mindre pålidelige naturligvis – om 1289 personer dimitteret i årene 1791–1855. Af disse oplysninger fremgår det bl. a. at 67 af dimittenderne bar navnet Hansen, 66 Petersen, 35 Nissen, 32 Jensen, 29 Clausen, 23 Johansen, 21 Lorenzen, 20 Christensen, 20 Jürgensen (el. Jørgensen), 20 Schmidt, 18 Paulsen, 17 Jessen, 15 Brodersen, 14 Thomsen, 12 Mathiesen, 12 Boysen, 11 Jacobsen og 11 Andersen. Tre af Horns klassekammerater blev under krigen 1848–50 og siden »von der Ver-

folgungswelle durch die Dänen erfasst«. (Man sammenligner uvilkårligt med 1864, 1914–18 og 1940–45!) Hans Peter Jensen, som blev fordrevet i 1852, udvandrede og overtog en farm i Wisconsin. Heinrich Borchmann blev afsat i 1850, men derefter antaget som hertugen af Augustenborgs rentemester på Primkenau. Men der er mange andre interessante oplysninger. Protokollen har været til udvalgets disposition i et halvt år på Landsarkivet i Åbenrå. Historien bliver pludselig levende, når man arbejder med de afdødes ansøgninger og breve. Man kan for den sags skyld læse et helt livsbillede af 20 linier i en gulnet skolekrønike eller af et ydmygt andragende skrevet med sirlige gotiske bogstaver. Men strengt taget er al historie biografi, forsåvidt som det er mennesker, hvis livsvirksomhed danner den lange kæde af episoder, hvorom historien beretter. Og her vil bogen om Tønder-dimittenderne gennem 175 år kunne være med til at give et vigtigt bidrag. Seminariets elever har deltaget i oprør og krige, de har kæmpet ved Isted på begge sider, i Europa og Afrika i to verdenskrige, de har været fanger i Ægypten og Sibirien, en del har været i koncentrationslejre og fængsler. Et par er blevet professorer, bankdirektører, dommere og landmænd, og andre er blevet omvandrende svende eller sporløst forsvundet, ja, Horns fortæller endog, at to dimittender har taget deres eget liv på grund af ulykkelig kærlighed. Den slags kommer naturligvis ikke med i biografierne. Det hører helt privatlivet til. De døde. Punktum. Resten er tavshed.

Stor hjælp har udvalget fået af den slesvig-holstenske skolehistoriker, pens. rektor *Joh. Grönhoff*, Kiel, som har været så venlig at påtage sig arbejdet med at udsende og indsamle skemaer vedrørende de dimittender, der har virket eller virker i tysk tjeneste syd for grænsen, og det drejer sig om mange. Selv om rektor Grönhoff ikke er tøndring, er han gået til opgaven med en sådan ihærdighed, at det fortjener påskønnelse. Han fik f. eks. »Die Heimat« til at åbne sine spalter for formålet. Alligevel er der lang vej endnu. Godt 4000 kartotekskort skal udfyldes pinligt nøjagtigt, spørgeskemaer skal stadig udsendes, og på arkiverne i Danmark, Sydslesvig og Holsten venter der meget arbejde i form af gennemgang af skolehistoriske dokumenter, kirkebøger, folketællingsregistre, brevsamlinger og skolekrøniker.

En stor del af arbejdet vil dog blive lettet betydeligt, hvis alle, der modtager spørgeskemaer sender dem tilbage i udfyldt stand og hjælper med at opspore adresser på klassekammerater, især sådanne som er udvandret til fremmede verdensdele eller bosat uden for landets grænser. Ligeledes modtager redaktionsudvalget gerne oplysninger

om Tønder-dimittender fra skolekrøniker, der endnu beror på skolerne, embedsbøger, årsberetninger eller andre pålidelige kilder. Måske har vi allerede, hvad de sender, men det gør ikke noget, så kan der verificeres. Har Deres far, bedstefar, oldefar, svigerfar eller en anden slægtning været på Tønder seminarium, så send os, hvad De ved. Måske har De den oplysning, vi netop står og mangler. Desværre kan der i de fleste tilfælde ikke blive råd eller tid til at skrive tak. Men vi mener det alligevel.

Jens Lampe (38)

Tøndringer-Samfundets regnskab

1957—58

Indtægt:

Kassebeholdning overført	kr.	642,68
Kontingent	–	1707,50
Salg af årsskriftet på seminariet	–	210,00
Annoncer i årsskriftet	–	533,10
Renter	–	1,11
	kr.	3094,39

Udgift:

Årsskriftet (trykning og udsendelse)	kr.	2049,06
Julelegat	–	100,00
Tryksager m. v.	–	108,45
Porto og telefon	–	78,85
Kassebeholdning at overføre	–	758,03
	kr.	3094,39

Tønder, 23. november 1958.

Erik Larsen.

Foranstående regnskab er d. d. revideret og fundet i overensstemmelse med de forelagte bilag. Beholdningerne er afstemt med opgørelse fra banken og girokontoret.

Tønder, den 24. november 1958.

Boe Boisen.

Bredebro, den 26. november 1958.

Knud Nielsen.

FRA FYRRERNE

Redaktionen af bogen om seminariets dimittender modtager af og til bilag til de udfyldte skemaer, f. eks. fotografier, udklip og længere levnedsbeskrivelser. På grund af værkets begrænsede omfang kan der desværre ikke blive plads til udførlige biografier. Dispositionen og lapidarstilen er givet. Men hvor der kan være tale om interessante belysninger af visse tidsafsnit eller personer, vil man ikke undlade at publicere det modtagne – uanset tendensen. Vi bringer her et uddrag af en dagbog, skrevet af *Iwer Petersen Edert* bedstefader til fhv. forbundsdagsmedlem Eduard Edert, dr. phil. og departementschef i undervisningsministeriet i Kiel, forfatter af romanen *Der Schuster von Tondern.* Iwer Petersen Edert blev født i Tønder 1824 som søn af skomagermester Wilhelm Edert og hustru Anna f. Iversen. Han bliv dim. 1846. Om sin skolegang i Tønder skriver han følgende i sin dagbog (på tysk):

»Fra at besøge skolen blev vi kun undtagelsesvis holdt tilbage. De opgaver, den stillede os, var lette at opfylde, da det kun kom an på at tilegne sig huskestof. Stilopgaver kendte vi ikke noget til. Med mit fyldte 12. år blev jeg erklæret for moden til at træde over i rektorklassen (en udvalgt klasse, i hvilken den franske undervisning var obligatorisk). Men først da jeg var godt 14 år, blev jeg oprykket i denne klasse, som jeg frekventerede til påsken 1841. Da undervisningen næsten i alle fag bestod i diktat, var den lidet frugtbringende. Kun tilskyndelsen til stilskrivning var af betydning. Da jeg forlod skolen, kendte jeg mere end 200 salmer fra vor gamle salmebog og samtlige prædikentekster udenad tilligemed mange skriftsteder. I den store Kurzmann kunne jeg løse alle opgaver. Ved hr. provst Ahlmanns formidling blev jeg påsken 1841 som præparand elementarlærer hos hr. *C. P. Hansen** i Kejtum på Sild. Skolen havde ca. 70 elever, og min løn androg årlig 10 Daler Courant, som jeg skulle

* C. P. Hansen, dim. Tønder 1827. Se Biografisk Leksikon.

aflevere til mine forældre. Desværre var jeg, hvad min uddannelse angår, helt overladt til mig selv, da min principal, hvor kær og god han end var, ofrede hele sin fritid, ja, endog en stor del af sin skoletid på sit forfatterskab. Jeg fik ikke engang fingerpeg om, hvad og hvorledes jeg skulle undervise, således at jeg sikkert har foretaget mange omveje.

Til påske 1843 havde jeg meldt mig til optagelsesprøve på seminariet i Tønder og blev optaget. På seminariet virkede dengang kun to fast ansatte lærere: professor Bahnsen og den gamle, ærværdige førstelærer Diekmann, en født kateket og fiks skolemand. De øvrige lærere gav kun enkelte timer i regning, skønskrivning, dansk, sang og orgelspil, samt i *gymnastik*, som man dengang kaldte »Turnen«. Tegnetimer fandtes der ikke. Desværre blev der også dikteret meget i fagene her og undervist lidet anskueligt, selv om anskuelsesmidler var til stede i rigt mål på seminariets bibliotek. Med undtagelse af et par antropologiske billeder blev de ikke benyttet i undervisningen, men kun vist os en halv time i løbet af de tre år, vi gik på seminariet med den bemærkning: Noli me tangere! (»Rør mig ikke«).

Botanik havde vi vinterhalvåret! Alligevel fejrede vi med skønne taler 100-årsdagen for Pestalozzis fødsel (f. 12. januar 1746), den Pestalozzi, hvis vigtigste grundsætning lød: Al undervisning bør være anskuelig!

Jeg må også her nævne, at netop i min seminarietid gik de politiske bølger meget højt og øvede en betydelig indflydelse på os. Vor forstander gik ind for Danmark, vi seminarister for det store flertals vedkommende for Tyskland, navnlig for oprettelsen af det gamle tyske kejserrige. Da der nu i efteråret 1845 skulle holdes et fakkeltog til ære for konge-hertugen Christian VIII (majestæten ville overnatte i Tønder), vægrede seminaristerne sig ved at deltage i denne hyldest. Alligevel fastholdt kun ni af dem denne beslutning. De øvrige bestemte sig til at opfylde forstanderens ønske. At vor vægring – jeg hørte til de ni, da jeg på Sild nøje var blevet underrettet om Lornsens bestræbelser – fyldte ham med mishag imod os, var egentlig forståeligt, men ikke, at det skulle have indflydelse ved tildelingen af afgangsbeviset. Og dog, det var efter alles mening tilfældet. Endog den gamle hr. Diekmann gav udtryk for disse tanker i ord, da jeg rakte ham hånden til afsked, ved at sige: »Nö, nö, hätten auch ein bisschen höher hinauf müssen«. Jeg fik 2. karakter med udmærkelse.

Udgifterne til seminarieopholdet blev dels dækket ved fri kost, halvandet-års stipendier og ved at give privattimer. For at blive

gælden kvit, blev jeg privatlærer i Schönberg i Propstei i Holsten, hvor jeg opholdt mig fra påske 1846–48.«

Edert blev senere lærer i Dörnick ved Plön (1848–58), i Pöhls ved Reinfeld (1858–73) og sluttede sin gerning som førstelærer i Heilshoop i Holsten (1873–88). Fra 1888 til sin død i 1904 udøvede han en flittig journalistisk og litterær virksomhed, dels som medarbejder og kronikør ved visse dagblade og dels som forfatter af noveller, historiske fortællinger og artikler om opdragelse og undervisning. Om sit forfatterskab siger han selv:

»To for mig uomstødelige, klippefaste sandheder har jeg bestræbt mig på at fastholde i alle mine små litterære arbejder; nemlig for det første: folkets dannelse, rigtigt forstået ikke den ensidige, intellektuelle, men den harmoniske dannelse, som omfatter hele mennesket, er folkets vel, og dernæst: den levende kristendom, som den åbenbarer sig i virksom broderkærlighed er ubetinget verdensforsoning. Hvad mit pædagogiske standpunkt angår, så tror jeg, at eksemplets, forbilledets opdragende kraft er uendeligt større end den belærende undervisnings. Det uskønne vil forgå, hvis forældre og lærere vil vise det skønne. Afskrækkelsesteorien har jeg stor betænkelighed ved, men dermed vil jeg for Guds skyld ikke forsvare nutidens delvis stærkt fremtrædende humanistiske svimmelhed. »Ris og æble og æble og ris« hører ubetinget sammen i opdragelsen.«

(Oversættelse ved J. L.)

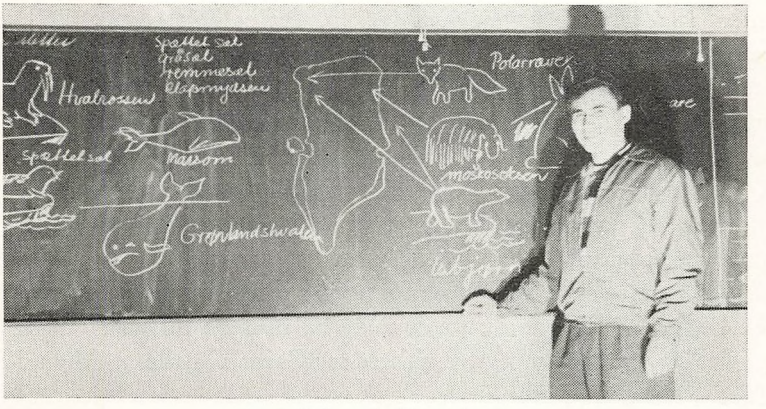

Praktikelev på hjemmebane.

INDISKE BILLEDER

En dag i et dansk hjem i Østen

Selvfølgelig kan der ikke sættes et nøjagtigt skema op for, hvorledes livet former sig for en dansk familie i troperne. Der kan være forskel på, hvor tidligt man står op – afhængig af hvilket arbejde, man har og hvilken stilling i samfundet man indtager – kosten kan variere efter den enkeltes ønske, og selskabeligheden kan være større eller mindre, men stort set er der visse levemåder og -regler for livet i Østen, som overholdes af alle europæere og *må* overholdes, hvis man vil befinde sig vel og falde godt til i det lille hvide samfund i det fremmedartede miljø.

En europæers liv i Indien er præget af engelsk levemåde og må ganske naturligt være det, når man tænker tilbage og ser i hvor mange år englænderne har regeret landet og præget det med engelsk kultur, engelsk levevis, engelsk tale o. s. v.

En eller anden lyd har vækket mig. Langsomt slår jeg øjnene op og lukker dem igen. Er det jeg eller er det ikke jeg – drømmer jeg eller er jeg vågen. Jeg kommer dog ikke så langt som til at knibe mig i armen. Pludselig er jeg helt vågen. Jo, det er helt rigtigt. Selv om det er et eventyr, så er det sandt. Jeg ankom i aftes med Air India International til Bombays lufthavn, hvor jeg blev modtaget af mine venner i Indien, og pludselig er det der altsammen igen. – Afrejsen fra København med SAS – 4 dages ophold i Rom og så på hovedet ud i eventyret via Cairo, hvor vi en tidlig morgen, endnu før det blev lyst, fik morgenkaffen serveret af halvnussede arabere i lufthavnens restaurant.

Efter 1 times ophold i Cairo fortsætter vi rejsen og er egentlig slet ikke ked af at forlade denne søvnige og nussede lufthavn. Solen er nu stået op, og hvor meget smukkere ser Cairo's lufthavn ikke ud fra luften.

Snart er vi ude over Suez-kanalen, hvor vi fra maskinen kan se skibene samles i konvoj i søen for at gå igennem det sidste stykke af

kanalen. Lidet anede vi, at der her 2 dage senere skulle finde blodige sammenstød sted mellem ægyptere og de allierede engelske og franske styrker – og godt at vi ikke vidste det, for så var mit store eventyr sikkert blevet et luftigt fatamorgana.

Meget får vi ellers ikke at se fra luften. Sand og sand og lidt bjerge er alt. Efter at have set Sinai-bjerget lægger jeg mig til at sove igen og vågner først ved at stewardessen spørger mig, om jeg ønsker at spise til middag nu. Medens jeg spiser kaster jeg nu og da et blik ud af kabinens vinduer, men vi er nu så højt oppe, at vi intet kan se, og vi må vel også være ude over det arabiske hav. Timerne begynder at blive lange – ikke fordi det ikke er behageligt at flyve – tværtimod. Vi har alle tænkelige bekvemmeligheder. Vi kan spise, ryge, hvile og læse som vi vil eller gå en lille tur i kabinen, men de sidste 2 timer er som 2 år, og dog er det fantastisk, at man på ca. 1 døgn kan flyve fra København til Indien. Den samme tur ville med båd tage ca. 1 måned.

Med mellemrum får vi en seddel fra luftskipperen, der meddeler os maskinens position, flyvehøjde, tid og ankomsttid til Bombay. Vi flyver i 8000 fods højde. Temperaturen i kabinen er 25 graders Celsius, medens temperaturen udenfor er ÷ 6 graders C.

Jeg havde håbet, at vi ville nå Bombay inden mørkets frembrud, men pludselig er det der og i løbet af få minutter forsvinder solen i en purpursky, og da vi endelig får besked om at spænde sikkerhedsbælterne, er det allerede helt mørkt. Vi kan næsten ikke vente. Først nu begynder jeg at fatte, at det eventyr, som jeg i mange år har håbet på nu endelig er ved at begynde. Maskinen lægger an til landing og ud over vingerne kan vi dybt nede se Bombays blinkende lys med queen's necklace som en skøn perlekæde kranse Bombaybugten.

Nervøsiteten begynder at gribe os alle. Nu da målet er nået, kan det ikke gå hurtigt nok. Endelig tager hjulene jorden, og vi kører hen over cementbanen, og nu står maskinen stille. Vi rejser os og begynder at hanke op i vor håndbagage, men endnu må vi ikke komme ud. Først kommer en mand fra sundhedspolitiet og desinficerer, idet han pumper en væmmelig fed, osende vædske ud i maskinen, og så står vi der og sveder i den trykkende varme og nyser og puster.

Endelig slår frihedens time – tror vi da. Nå, vi kommer i hvert fald ud i den friske luft, nærmere betegnet i den luft, som Louis Bromfield så udmærket beskriver som en blanding af jasminduft og råddent tang – kort sagt Østens besnærende og fremmedartede duft. Mit møde med denne duft af sandeltræ og noget ubeskriveligt, jeg ved ikke hvad – vil altid stå for mig som noget udefinerligt, eventyr-

ligt og dejligt. Det er duft, det er eventyr, det er sol og varme, det er blomster og mennesker – det er kort sagt Østen.

Ved trappen siger maskinens personale farvel og ønsker os et behageligt ophold i Indien. Vi føres hen i nogle hangarer, der midlertidigt er indrettet som modtagelseshal m. v. Og så begynder først komedien. Jeg troede, at jeg var kommet langt bort fra papirets land, og det viser sig nu, at jeg på dette område er kommet fra asken og i ilden. I 3 stive timer må jeg i den uvante tropiske varme udfylde det ene papir efter det andet. Jeg havde ved en fejltagelse fået alm. opholdsvisum i Indien i stedet for turistvisa, hvilket bevirkede, at jeg måtte udfylde ekstra mange skemaer og ikke på noget tidspunkt forlade Bombay uden at meddele politiet det. Til alt held var det lykkedes min ven at komme indenfor skranken, så jeg havde den bedste hjælp og undgik således at dumpe i de mange faldgruber.

Efter at have svedt os igennem de mange blanketter afleverede vi sluttelig dokumenterne på de rette steder og kunne så endelig begive os til toldeftersynet, der var mere lempeligt end man kunne forvente efter det vi hidtil havde været igennem. Alle disse formaliteter kan nok skræmme de fleste turister. Indien er på dette område så nyt et land, at man endnu ikke har forstået at sortere det væsentlige fra det uvæsentlige.

Så puster vi ud og er først nu at betragte som lovlige personer i landet og begiver os ud i den egentlige ankomsthal og glemmer øjeblikkelig alle vanskeligheder, da vi her bliver bekranset af et par indere og får store blomsterbuketter, der dufter af hele Indiens tropiske vækster, synes det mig. De skønneste hvide lillier overdøver duften fra de øvrige blomster. Blomsterkransen er bundet af liljer og asters og pyntet med guldbånd og glimmer. Fotografernes blitz blænder os og helt ind i bilen følger de mørkebrune indiske fotografer os. Helt overvældet af denne modtagelse synker vi tilbage i bilens bløde hynder og langsomt baner vognen sig vej gennem mylderet foran flyvepladsen ind mod Bombay.

Vi når dog ikke langt, før der igen sker noget. Midt på vejen må vi køre igennem 2 rækker gamle olietønder og bliver her standset af politiet, der vil undersøge, om vi har guld eller spiritus i vognen. Der smugles meget af disse varer ind i landet, og politiet gør et stort arbejde for at standse denne trafik. Bombay har spiritusforbud ligesom mange af Indiens øvrige stater.

Vi er lidt for trætte til at nyde den interessante tur gennem Bombays forstæder, men når dog at få et indtryk af Østens ejendomme-

Nirvana house.

lige folkeliv og er straks klar over, at der må være noget om den megen snak om overbefolkning, thi hvor vi vender os hen møder vort øje tætpakkede gader fyldte med mørke mennesker i den mest forskelligartede påklædning – fra den gængse indiske påklædning til den europæiske, fra laser og pjalter til intet. Gaderne synes ufremkommelige og kun langsomt kommer vi frem. En inder flytter sig ikke for det første tegn. Det synes som om gaderne er til for folkene og ikke den kørende trafik.

Omsider kommer vi dog ind på et mere roligt strøg og er nu i Bombays finere kvarter – cumbala hill – og her er vort mål »Nirvana house«, Carmichael road. Den store vogn kører op foran indgangen og lige efter vognen med vor bagage. Vi har nået vort bestemmelsessted.

Boyen lukker op og byder os velkommen med et smil. Efter et forfriskende bad sætter vi os til et veldækket bord pyntet med levende lys. De lydløse boys serverer middagen for os.

»Hvor er det dejligt, at klokken kun er halv ni«, siger jeg, »vi skal rigtig nyde aftenen«.

»Du har vist glemt at stille dit ur, gamle ven«, siger min ven, og så går det pludselig op for mig, at jeg er langt hjemmefra. Klokken er i virkeligheden 1 om natten. Jeg bliver uden videre snydt for 4½

times søvn. Det blev for mig årets korteste dag, selv om vi kun skriver den 26. oktober.

Så langt når jeg i mine tanker, inden jeg bliver helt klar over hvilken lyd, der har vækket mig. Det er boyen, der i værelset ved siden af er i gang med morgenarbejdet og et blik på mit ur siger mig, at jeg nu ikke helt er blevet snydt for min nattesøvn. Klokken er 9,30 og det er på høje tid at stå op.

Trods det at jeg kun har ligget i pyjamas og med et let tæppe over mig er jeg gennemblødt af sved. Jeg er kun lige kommet ud af badeværelset efter den kolde duche før boyen står ved min side med et glas frisk udpresset appelsinsaft, som jeg nyder på den åbne veranda. Lidt efter indfinder den øvrige familie sig.

Ved morgenbordet får jeg min første information i livsførelsen eller husordenen i et europæisk hjem i Østen.

Boyen er den øverste af »drengene« eller tjenestefolkene. Det er hans pligt at sørge for, at alt går som det skal, og at de øvrige drenge udfører deres pligter tilfredsstillende. Er der noget at klage over, er det boyen, der får overhalingen og må så lade den gå videre til rette vedkommende. Boyen sørger delvis for de daglige indkøb til husholdningen i samråd med husets frue.

Opvartningen ved bordet besørges også af boyen bistået af den næste dreng i rangfororordningen – det er Hamalen. Hvis man fører meget stort hus har man en hushovmester som nr. 1. Hamalen udfører i reglen det grovere arbejde, som det er under boyens værdighed at beskæftige sig med, såsom skopudsning, oprydning i værelserne og den almindelige rengøring. Skal man have sine sko pudset, ringer man på boyen, der så tilkalder hamalen og beordrer ham til at udføre det forlangte.

Hver morgen møder sweeperen, der skal rense toiletterne. Dette arbejde kan en hamal og en boy med respekt for sig selv ikke gøre. Sweeperen, der står lavt kastemæssigt, renser badeværelserne, medens boyen eller hamalen overvåger, at arbejdet udføres ordentligt og ser efter, at sweeperen ikke tilegner sig noget i badeværelset.

Efter morgenmaden, der normalt består af cornflakes med bananer, the, ristet brød m. v. tilkalder husfruen boyen og giver ham besked om lunch, der normalt serveres ved 13-tiden. Boyen sendes i byen på indkøb eller måske kører fruen selv på markedet og foretager sine indkøb. Måske bliver der tid til et bad i vor swimmingpool. Er vi lidt sent på det, nøjes vi med et brusebad inden lunch.

Efter lunch hviler man et par timer eller rettere fruen gør det.

Husets herre må passe sit arbejde, og ofte spiser han lunch i klubben for at spare tid.

Mellem kl. 18 og 19 drikker vi the, så er husets herre kommet hjem. Det er den bedste tid på dagen. Man slapper af i familiens skød, drøfter dagens problemer eller læser avisen, hvis man ikke nåede det om morgenen.

Skal man have gæster eller er man inviteret i byen, er det nu tid at tage bad og klæde om. Den selskabelige side af livet i Østen er meget engelsk præget.

Skylder man nogle mennesker at se dem i sit hjem, men alligevel ikke behøver at ofre en hel aften på dem inviterer man til cocktail og så ved gæsterne besked. Et cocktail-party varer normalt ca. 2 timer, og man er temmelig sikker på, at gæsterne begynder at bryde op kl. 21. Der er således intet i vejen for, at man kan modtage en invitation til dinner eller selv invitere et nyt hold gæster til dinner – så let kan det gøres.

Er det mennesker, som man mener at være en hel aften skyldig eller folk, man gerne tilbringer en hel aften med, så kan man invitere til tidlig dinner kl. 20, og serverer så først cocktail. Iøvrigt er det slet ikke unormalt, at en middag først serveres kl. 22.

Som tidligere omtalt er der spiritusforbud i store dele af Indien, men enhver europæer har sin tildeling. Oprindelig skulle man have en lægeerklæring for at få sin tildeling af spiritus, men nu går det rent automatisk. Det påstås at være en nødvendighed for den hvide mands helbred, at han hver dag får sin whisky. Om sandheden heraf skal jeg ikke kunne udtale mig, men kun sige så meget, at man i Østen drikker sin whisky meget mere fortyndet end herhjemme. Den megen snak om den fordrukne europæer i Østen er meget stærkt overdrevet. Under hele mit ophold i Østen så jeg ikke en eneste beruset person.

For at vende tilbage til dagliglivet, så er der en anden ting, jeg gerne vil fortælle lidt om. Der siges og skrives meget om den hvide kvinde i Østen, og om hvor uegnet hun vil være til at styre et hjem i Europa, når hun har været i Østen en årrække. Hertil er at sige, at den daglige ledelse af et hjem i Europa og i Østen selvfølgelig er vidt forskellig, men jeg må i samme åndedrag gøre opmærksom på, at den europæiske kvinde i Østen ingenlunde må kaldes doven, fordi hun har en boy på hver finger. Forholdene i Østen bevirker, at der er så meget arbejde, som en hvid kvinde ikke »kan« gøre, men til gengæld er der så meget andet at tage vare på, så tiden bliver ikke lang.

Som tidligere omtalt er det husmoderens pligt at holde øje med

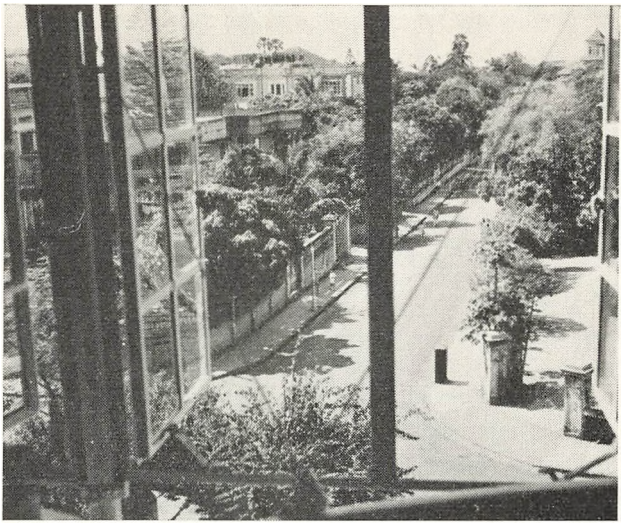

Udsigt fra Nirvana house.

drengene og se efter, at alt bliver gjort som befalet. Husholdningsregnskabet må gennemgås med boyen, så han er klar over, at der bliver holdt kontrol med ham, så han ikke fristes til alt for store rapserier.

De specielle forhold i Østen bevirker, at de selskabelige forpligtelser er temmelig omfattende, og alene den side af livet beslaglægger meget af fruens tid.

Dhobien – vor vaskemand – kommer med vort rene tøj og henter det snavsede. Da vi ofte må skifte tøj flere gange om dagen, er det ikke nogen helt lille vask hver uge. Boyen samler hver dag det snavsede tøj, og når dhobien kommer, ordner fruen sammen med boyen dette regnskab. Listen gennemgås, og tøjet tælles op, og fruen krydser af i sin bog, efterhånden som det konstateres, at antallet stemmer, og at det er det rette tøj, der er kommet tilbage.

Boyen går nu alt vasketøjet efter og påser, at der ikke mangler knapper eller andet, og de kan være knagende dygtige disse drenge. Man er altid sikker på – hvis man har en dygtig boy – at skoene er pudset, tøjet børstet og presset og er parat til at tage på, når man skal have det på.

Jeg husker en episode fra den dag dhobien kom efter vasketøj:

De første gange vor dhobi kom, var jeg altid med, når tøjet blev modtaget. Den pågældende dag havde jeg som sædvanlig set efter,

at alt var i orden, og at det snavsede tøj blev sendt til vask. Bagefter sad jeg ude på terrassen og nød freden, da boyen kom ud til mig med et par af mine lærredsbukser, pegede på en næsten usynlig plet på det ene bukseben og sagde: »This is now god, Shab«. Jeg havde kun haft de pågældende bukser på den foregående aften, og havde derfor hængt dem ind i skabet, da jeg mente, at de kunne bruges en dag mere. Nu er det boyens pligt at se efter, at alt mit tøj er i orden, så derfor går han alt i gennem og finder så omtalte par bukser og bringer dem pligtskyldigst. I en sådan situation har jeg ikke andet at sige end: »Good, Valla give it to Dhobi«. Hvis boyen ikke havde fundet pletten på bukserne, kunne han risikere at få en overhaling, hvis jeg selv opdagede pletten – sådan er boyens ræsonement.

Nu tror jeg, at de fleste behandler deres boys godt, men man må indrømme, at der stadig er hvide, der føler sig hævet over de farvede og ikke lægger skjul på det. På den anden side findes der også boys, der gør hvad de kan for at bedrage deres herskab.

Meget ville dog være anderledes, tror jeg, hvis de hvide kunne lære, at de er gæster i et fremmed land og optræde som sådanne. Der er heldigvis nogle, der har lært det, men alt for mange tror stadig på den hvides ret til at herske over de farvede folkeslag. Man må håbe, at de i tide får skeen i den anden hånd. Vist har vi meget at lære inderne, og de lader sig gerne belære, men vi har såvist også meget at lære af inderne. Taler man om kultur og dannelse, står de på mange punkter højere end vi, og deres indstilling til mange af livets problemer er betydelig mere sund end vor.

Et besøg i et bramihnerhjem

Fredag den 24. nov. 1956 var en af de dage, der bragte os nærmere ind på livet af det virkelige Indien. Kl. 17 kørte vi ud til mr. R. A. Ramaswamy, der er ansat hos Ø.K. Han og hans familie tilhører brahminerne – den højeste kaste i Indien. Officielt er alt kastevæsen ophævet af den indiske regering, men trods det kan man næsten daglig i de indiske aviser se annoncer, der tilbyder stillinger men kræver, at ansøgerne må være af høj kaste. I denne forbindelse kan jeg også nævne en pudsig ægteskabsannonce. Der stod: »Christian Hindu of high cast søger bekendtskab« o. s. v. De paradoksale er let at få øje på og viser, hvor lidt af kristendommens ide og inderste væsen den pågældende har forstået.

Jeg talte bl. a. med en dansk konsul, hvis boy var katolik. Boyen

er den øverste af tjenestefolkene, og han bærer altid uniform, når han serverer maden, medens hamalen – den næste i rækkefølgen – ikke gør det. Hamalen i det pågældende hjem var imidlertid blevet så dygtig, at fruen mente, at nu kunne hamalen godt hjælpe til ved serveringen og ønskede derfor, at købe uniform til denne. Hun bad derfor boyen købe uniformsjakke og benklæder til hamalen, men boyen påstod, at hamalen ikke ville gå med uniform. Ved at spørge hamalen selv viste det sig, at han meget gerne ville have uniform. Boyen fik så en opsang og blev sendt i byen for at købe de nødvendige beklædningsgenstande. Han kom tilbage efter at have købt et par benklæder, men ingen jakke og afleverede de resterende penge. Nu blev situationen mere tilspidset, og efter endnu en opsang, måtte boyen atter på indkøb og kom denne gang tilbage med een jakke. Der måtte endnu en tur til, inden hamalen fik de nødvendige 3 sæt uniformer. Endnu var vanskelighederne dog ikke forbi. Tøjet skulle jo også vaskes. Boyen undlod at lade dohbien vaske hamalens tøj, og en skønne dag mødte hamalen igen uden uniform. En nærmere undersøgelse viste, at boyen mente, at en hamal selv måtte sørge for den nødvendige vask. Nu blev fruen alvorligt vred og tog boyen i skole: »Du er en kristen mand, siger du, og så opfører du dig sådan. Du beder din rosenkrans mange gange om dagen, men din næste behandler du så ondt. Du har overhovedet ikke forstået, hvad det vil sige at være kristen.«

Ovennævnte lille historie viser igen tydeligt, hvor lidt kristendommens etik forstår at trænge ind i den indfødte. Kastevæsenet sidder endnu for dybt, og der vil sikkert gå generationer, inden man vil være i stand til at udrydde de gamle fordomme, og først når det er sket, vil der være grobund for en social hævelse af levestandarden og for den kristne læres udbredelse.

Nå tilbage til sagen. Vi kørte kl. 17 til mr. R.'s bolig. Som omtalt tilhører mr. R. og hans familie brahminerne – Indiens fornemste kaste, hvorfra alle præster og lærere udgår. Vor vært blev faderløs som 9-årig, og blev så opdraget hos sin onkel, der var forstander eller inspektør for en skole.

Ad en mørk og nusset trappe når vi endelig op til lejligheden, hvor vi bliver modtaget af mrs. og mr. R. Det er en typisk indisk lejlighed. Det vi i Danmark forstår ved hygge, mangler fuldstændigt. De nøgne vægge lyser os i møde, og møblementet er yderst sparsomt. Et par rørflettede stole og et enkelt bord er alt, hvad der findes. Man må her bemærke, at den ortodokse inder altid sidder på en måtte på

gulvet, også ved måltiderne. Mrs. R. er en sød og venlig dame, der hjerteligt byder os velkommen og beder os tage plads i stolene, men ellers holder hun sig beskeden i baggrunden. I et indisk hjem er manden altid nr. 1. Lejligheden består af 2 rum plus et køkken, hvor måltiderne indtages. I et hjørne af den ene stue er ophængt en masse gudebilleder, samt billedet af et helligt bjerg. Foran disse billeder brænder en lampe samt en vase med røgelsespinde, hvis duft fylder værelserne med en særegen, gennemtrængende og bedøvende duft. Under gudebillederne står en flaske med vand fra den hellige Gangesflod. Flasken er hermetisk tillukket, således at vandet ikke fordamper i den stærke varme. Dette vand stænkes på gudebillederne, der alle er i glas og ramme. Udenpå glasset er med sminke malet det kastemærke, man ofte ser malet på mænds og kvinders pande. Een gang om ugen fjernes disse mærker og fornyes som et tegn på, at man betragter guderne som levende.

Både i Nord- og Sydindien talte jeg med indere om deres tro og hævdede, at det måtte være farligt besværligt med så mange guder. Mere end een gang fik jeg dette svar: »De er helt galt på den. Vi har ligesom I kristne kun een gud. Alle de øvrige er at betragte som apostle, ligesom I også har apostle, I tilbeder«. Det må her i parantes bemærkes, at de fleste kristne i Indien er katolikker, og derfor vil jeg naturligt få et svar som ovennævnte. De forskellige guder er altså at betragte som apostle eller profeter, der udtrykker gudens forskellige missioner såsom frugtbarhed, godhed o. s. v.

I stuen med gudebillederne sidder på gulvet en gammel kvinde helt klædt i hvidt. Det er mr. R.'s moder. Det er hende, der står for den daglige husholdning. Hun lever et meget asketisk og tilbagetrukket liv. For blot få år siden, ville hun være blevet brændt på bålet med sin afdøde mand. Den tid hun ikke anvender på husholdningen, bruger hun til bøn og ofring til guderne. Hun kommer aldrig udenfor en dør, hvilket hendes blege hud giver os et tydeligt vidnesbyrd om.

Alt er meget probert her. Den gamle mor er den eneste, der får lov til at berøre maden. Man har en sweeper til at gøre rent i køkkenet, men efter hans besøg er alt »urent«, og moderen må tage bad og rense sig, inden hun igen kan færdes i køkkenet og tage fat på madlavningen.

Når maden er tilberedt spiser husets herre først, og når han er færdig, kan kvinder og børn spise resterne. Den ortodokse hindu hilser aldrig ved at give hånd, men ved at salame – den gamle indiske hil-

sen, der bruges overalt endnu. Har man hilst på europæisk vis og altså berørt en uren, må man vaskes over hele kroppen for at blive ren igen.

Der er 4 dejlige børn i hjemmet, og de skinner af renhed og er i dagens anledning iført deres fineste puds og pigerne sminkede og pyntede med ægte guldsmykker. Mrs. R. er iført sari og har i næsen ægte guld og diamanter. Vi mødes med den største venlighed, og mr. R. fortæller villigt og interessant om familiens levevis og religion. Den ældre mrs. R. holder sig hele tiden i baggrunden og taler slet ikke med os. Hun tilbereder the og sweets til os, medens mrs. R. jun. serverer den i stuen. Theen serveres i almindelige kopper til os, medens familien drikker af stålkrus. Det er sandsynligt, at de europæiske kopper er anskaffet i dagens anledning. Hinduerne berører ikke kopperne med læberne, men har en fænomenal færdighed i at få theen ind i munden uden at berøre så meget som randen af koppen. De sweets der serveres til theen er meget stærke (hot cakes) og brænder på tungen. Børnene er velopdragne og holder sig i den anden stue, medens vi drikker the. Senere giver mrs. R. børnene betelkerner oversmurt med et rødt stof og det hele pakkes ind i et lille grønt blad. Det er meget stærkt, men børnene elsker det – især den røde »salve«. Men det er også kun i dagens anledning, at børnene får disse lækkerier. Det ødelægger deres tænder, forklarer mr. R.

Efter at have talt med familien en tid tager vi afsked efter først at have taget nogle billeder. Ved afskeden får vi alle overrakt blomster. Mændene de største buketter og damerne mindre do. Kvindens stilling i samfundet er klar. Buketterne er kunstfærdigt bundet af de skønneste hvide liljer, røde roser og asters i rokokkobuket og desuden pyntet med guld- og sølvbånd. Før vi siger farvel, spørger vi mr. R. om hans søn også vil komme til at leve så ortodokst et liv, hvortil svaret lyder: »Nej, Indien går en ny tid i møde, og meget vil ændres, og jeg ønsker, at mine børn skal lære at tillæmpe sig det nye Indien.«

Inden vi forlader mr. R.'s hjem skylder jeg vist at give en forklaring på billedet af det hellige bjerg, der hænger blandt gudebillederne. Mr. R. fortæller med et undskyldende smil, idet han siger: »Jeg ved nok, at De ikke tror det, men der sker virkelig mirakler på dette bjerg, jeg har selv set det«. Ved bjergets fod fylder vi en krukke med mælk og vandrer op til bjergets top. Undervejs kan det ikke undgås, at en del af mælken skvulper over, men ankommet til bjergets top er krukken stadig fyldt til randen med mælk. Endvidere fortæller

En brahminer familie.

mr. R., at da de sidst valfartede til bjerget, kunne deres lille søn kun lige begynde at stavre rundt, men da de kom til bjerget var det muligt for drengen uden besvær at gå til bjergets top –

Vort næste besøg gælder mr. K. L. Naganath og hans familie, der er meget nær knyttet til mr. Ramaswamy's ved venskabsbånd. I denne lejlighed, der svarer nogenlunde til mr. R.'s bor 2 svogre med deres koner og børn, udelukkende drenge, og mr. N. fortæller os, at han håber, at de også må få en datter, selv om det er en økonomisk belastning, idet der skal skaffes medgift til pigerne. Mr. N. håber dog, at hans drenge må blive gift med mr. R.'s piger.

I dette hjem bor der ingen svigerforældre, som det så ofte er tilfældet i indiske hjem. Den nye tids skik er ved at vinde indpas. Mr. N. fortæller os, at han alligevel føler forpligtelser overfor sin far og sender hver måned et beløb til hans underhold, selvom faderen slet ikke trænger til det.

Kvinderne her i huset er meget sky og viser sig kun på vor indtrængende opfordring. Det er et par søde og venlige koner men meget generte. Medens mr. R.'s kone hilste på os med håndtryk, salamer disse kvinder for os. Som i mr. R.'s hjem er alt her renligt og fint, men ingen hygge. Midt i stuen står et mægtigt skrivebord, som mr. N. har fået af en amerikansk forretningsmand, der rejste fra Indien. Det fylder det halve af stuen, og grundet den indskrænkede plads

må mr. N. sove på skrivebordet om natten. Efter den obligatoriske the og sweets tager vi afsked, idet vi inderst inde ber' til, at vore maver må kunne fordøje de stærke kager.

En ligbegængelse

Fra det røde fort i Agra så vi et optog drage af sted med en båre med det afsjælede legeme af en mand. Liget var helt dækket med et gult klæde, der var smykket med blomsterranker.

Vi spurgte den mand, der viste os rundt, om hvor man bragte den døde hen, og fik at vide, at de døde blev bragt til en plads ved floden nedenfor Taj Mahal, hvor ligbrændingen fandt sted. Da vi skulle besøge Taj Mahal, blev vi enige om, at det kunne være interessant at se en ligbrænding, og på vor forespørgsel, om det var muligt, svarede vor fører, at der intet var til hinder herfor.

Efter at have set Taj Mahal, der er et kapitel helt for sig, fik vi vor chauffør til at køre langs floden til ligbrændingsstedet. På den korte strækning mødte vi flere optog med bårer. Nogle bragte det afsjælede legeme af en kær far eller slægtning til tilintetgørelsen. Andre kom bærende med de jordiske rester af et lille barn. Det lille legeme blev båret på hænderne, og når en bærer blev træt, blev den lille bylt lagt i hænderne på en anden af følget. Det kunne ikke undgå at gribe os på en ejendommelig måde at se disse ligtog bevæge sig langs Jumnaflodens bredder.

Bårerne var smykkede mere eller mindre med blomster alt efter hvor velhavende den afdødes familie var. Som regel var følget ikke særligt stort – højst ca. 10 mand – og udelukkende mænd. Enkelte sang en art klagesang, men ellers mærkede vi intet udtryk for sorg. Grunden er vel nok den, at døden og ligbrændingen af disse mennesker betragtes som et led i en større helhed. Det er en proces, der må til, for at kæden kan fortsættes, derfor ingen sorg. Man tror jo på reinkarnationen. En anden dag håber man, at den afdøde vender tilbage til livet igen i en ny og helst bedre skikkelse. Kvindens stilling i den ortodokse hindufamilie må stadig være så tilbagetrukket, at det er utænkeligt, at kvinder får adgang til ligbrændingspladserne. Enkebrænding er jo nu forbudt i Indien, men det er et spørgsmål, om enkens stilling er blevet bedre. Efter mandens død er hun helt sat udenfor det daglige livs rytme og er helt overgivet til familiens barmhjertighed og nåde og må ofte føre en kummerlig tilværelse.

Da vi kom hen til begravelsespladsen, var det første, vi bemærkede

den store skare af mænd, der sad og betragtede bålene. På denne plads brændtes der ca. 15 lig daglig. Vi ankom ved 13-tiden, og der var allerede tændt mange bål. På grund af det varme klima skal den døde være brændt inden 24 timer.

Inden vi steg ud af bilen, gjorde vi vore kameraer klar til »skud« for ikke på nogen måde at genere eller gøre mændene vrede, og det var unægtelig med hjertet oppe i halsen, at vi banede os vej gennem støvet og den ulidelige varme. Vi blev omgående omringet af en skare mørke mænd, der gestulerede og talte i et mål, vi slet ikke forstod. »Du må smile og lade upåvirket af situationen«, sagde min ven. Til vort held kom der nu en stor og fed inder, der kunne et par engelske brokker, og han tilkaldte igen en anden inder, der forstod og kunne tale engelsk.

Denne inder spurgte, om vi ville fotografere, og da vi bekræftede dette, smilede han og sagde, at vi bare kunne tage fat. Vi slappede nu af, da vi mærkede, at skaren var os venligt stemte. »Du må først bede alle disse mennesker flytte sig lidt«, sagde min ven. Tøvende men dog venligt spredtes skaren, men nysgerrigheden var dog så stor, at vi et øjeblik efter igen var fuldstændig klemt inde af en mur på ca. 100 mennesker. En fornemmelse af panik farer igennem hovedet på en. Det uvante og situationen som helhed kan ikke undgå at gøre indtryk. Man slår koldt vand i blodet, og ved hjælp af vor engelsktalende ven lykkedes det endelig at få lidt albuerum.

På pladsen, der er mindre end 25 meter i firkant, brændte bålene lystigt, og enkelte bål var allerede nedbrændt, medens andre var klar til at antænde og atter andre ventede på den døde. På et udbrændt bål kunne vi se resterne af knogler og hjerneskal, som ilden ikke havde nået at fortære. Navlen er det eneste, der ikke kan brænde, tror hinduerne.

Lige foran os står en ensom mand ved et nyt tilrettelagt bål. Det er en søn, der venter på sin fars lig. Det er hans sidste pligt overfor faderen at sætte ild på bålet. Han er kronraget med undtagelse af en tot hår øverst på hovedet. Skulle han komme i helvede, skal der helst være noget at tage fat i for at kunne hale ham tilbage igen.

Varmen er ulidelig. Temperaturen er i dag vel ca. 40 graders Celsius og dertil varmen fra mere end en halv snes brændende bål på den relativt lille plads. Vi må til tider holde begge hænder op for ansigtet for at skærme os mod varmen. Bålene er anbragt mindre end 2 m fra hinanden. Når vi vandrer mellem disse bål, føler vi at klæderne ligesom svides af os.

Ligbrænding.

Nu kommer der et nyt følge. På båren, der bæres på skuldrene af mænd, ligger liget af en gammel mand. Liget anbringes varsomt ovenpå bålet. Sønnen træder hen til bålet og fjerner klædet fra faderens ansigt og klapper nænsomt den døde. Derefter dypper han sine fingre i en krukke med helligt vand og væder faderens læber, hvorefter den døde igen dækkes til. Sønnen opdager os, og så gør han noget ganske usædvanligt. Han afdækker igen faderens ansigt, så vi kan få lov til at fotografere. Det ser ud til at være en ret velstående mand. Der er smykket med mange blomster og bålet er stort. Bålets størrelse og blomsternes antal siger os noget om den afdødes sociale stilling. Den fattige har ikke råd til at købe så meget brænde eller blomster. Er det en fattig mand, der er blevet brændt, vil derfor ofte på tomten ses ubrændte knogler. Nu dækkes liget helt til med tørrede kokager, og da stabelen er tilstrækkelig høj, antænder sønnen bålet og sidder så og stirrer ind i ilden til det afsjælede legeme og brændet kun er en hoben aske på strandbredden. Asken fejes i flodens hellige vand og føres bort af strømmen.

Mændene flokkes stadig om os, men er meget venlige, og vor ven begynder at spørge os ud om, hvad vi i Danmark gør ved vore døde,

om vi også brænder dem o. s. v. »Du må endelig sige, at vi også brænder vore døde«, siger min ven, »her er det nemlig kun muhammeddanerne, der begraver deres døde.« Havde vi fortalt, at det var mest almindeligt at begrave de døde i Danmark, var vi straks blevet upopulære. De var meget forundrede over, at brændingen i Danmark foregik indendørs og at vi brugte elektricitet.

Når vi havde fortalt noget, blev det straks oversat af den engelsktalende inder. Vi kunne af flokkens minespil og meningstilkendegivelser se, hvor stor interesse man viste os. Jeg blev spurgt, om det også i Danmark var sønnen, der antændte bålet. For at undgå komplikationer fortalte jeg, at det var præsten, der ordnede alt det fornødne ved vore ligbrændinger.

»Hvor længe har De været borte fra Danmark«, blev jeg spurgt, »og hvorledes med Ungarn. Er I kommunister i Danmark«. Det sidste kunne jeg roligt besvare med et nej. På min forespørgsel om de var kommunister bredte der sig et stort smil helt op til ørerne på deres ansigter – nej det var de ikke. Vor samtale blev oversat for skaren, og vi blev tilsyneladende endnu bedre venner.

Vi havde fået de billeder, vi ønskede og gik tilbage til bilen fulgt af hele flokken. Ved afskeden salamede de og ville også sige farvel til os på europæisk vis ved at trykke vore hænder. Til slut er der kun en ting endnu der må siges om denne oplevelse. På turen havde min ven spurgt mig: »Er du nu helt sikker på, at du bryder dig om at se dette«, og jeg må indrømme, at det var med nogen om ikke modvilje så dog med en forudfattet mening om noget uæstetisk, jeg begav mig til ligbrændingspladsen. Forholdene taget i betragtning kan intet være mere æstetisk end denne form for ligbegængelse. Ikke så meget som anelsen af uren luft og ingen uhyggestemning. Måske skyldes det sidste indernes måde at tage døden på.

Hjemkommen til hotellet i Agra besluttede vi i dagens anledning at bestille øl til vor lunch. Vi kunne nok trænge til gravøl ovenpå en noget støvet formiddag – i denne stat er der i modsætning til de fleste andre stater i Indien intet spiritusforbud.

Peter J. Randløv (41)

Tredje og fjerde søndag efter hellig tre konger

Af en gennemgang for større børn af tekster og salmer til kirkeåret.

Første tekstrækkes evangelier til disse to søndage har som fælles grundtema begrebet »tro«, og vi vil derfor gennemgå dem i sammenhæng under denne synsvinkel.

Tredje søndags evangelium (Mt. 8, 1–13) rummer to fortællinger: Jesus helbreder en spedalsk og høvedsmandens tjener. Jesus har endt bjergprædikenen og er på vej til Kapernaum. Efter læsningen opridser vi en kort oversigt over fortællingerne:

I. Den spedalske.

Spedalskheden omtales som sygdom og som socialt fænomen. Vi mærker os den spedalskes bøn: »Herre, om du *vil,* kan du rense mig.« Jesus siger: »Jeg *vil*« og straks falder spedalskheden af den syge. Han skal ikke sige til nogen, hvordan det er gået til, for Jesus vil ikke have sine undergerninger udbasuneret, men han skal følge den almindelige fremgangsmåde for dem, der er blevet fri for deres spedalskhed: fremstille sig til eftersyn hos præsten og bringe den lovbefalede gave som tak.

II. Høvedsmanden.

Den romerske besættelsesmagt omtales. Garnisonen i Kapernaum svarede til et kompagni. Officeren var kaptajn. Han respekterer jødernes syn på hedningerne: man bliver uren ved at gå ind i deres huse. Han er selv vant til at befale og til at adlyde og forudsætter, at Jesus kan befale over sygdomme. Derfor siger han: »Sig kun et ord, så bliver min tjener rask.« Jesu ord om hedningerne og jøderne kan overspringes i vor sammenhæng. Som Jesus sagde: »Jeg vil« til den spedalske, siger han her: »Gå kun, det skal ske dig, som du troede.«

Det centrale i fortællingerne er opfattelsen af begrebet »tro«. Vi kan samle det sådan: Troen på Jesu magt er både hos den spedalske og hos høvedsmanden noget umiddelbart, noget de ikke sådan går og spekulerer over. Deres tro hviler på *tillid* og *lydighed.*

På baggrund af disse to fortællinger gennemgår vi nu Den danske

Salmebog nr. 484: Vor tro er den forvisning på, at vi Guds nåde have. – Vi noterer os de to årstal og forfatternavne under salmen og gennemser oplysningerne om dem i registeret over salmebogens forfattere. Brorson har oversat salmen, mens han var dansk præst i Tønder, efter J. H. Schraders Tøndersalmebog (Das Tondersche Gesangbuch).

Vers 1 forklarer, giver os en definition af, hvad tro er. Denne forklaring (definition) svarer nøje til det, vi så hos den spedalske og høvedsmanden, at tro hviler på tillid og lydighed. I anden tekstrækkes epistel (Hebr. 11, 1–6) finder vi nogle udtryk, der falder sammen med dette: Tro er fast tillid til det, man håber, overbevisning om ting, man ikke ser« og »Den, som kommer til Gud, må tro, at han er til og lønner dem, der søger ham«. Men troen er ikke noget, vi selv bestemmer. Også den er en gave, som gives dem, der kommer til Gud.

V. 2 og 3 siger noget til os om troens væsen. Troen giver sig til kende ved, at sjælen er i ro, og at vi føler os vel til mode. Det kommer af, at troen kan se og erkende »usynlige og høje ting«, som er skjult for det menneskelige øje og den menneskelige tanke. Vi læser igen i epistelen og finder ordene: »I tro fatter vi, at verden blev skabt ved Guds ord, så det synlige blev til af det, vi ikke kan se.« I troen lever Jesus i den troende.

V. 4 og 5 skildrer virkninger i den, som tror (»mig«). Dette, at jeg er en synder, og at jeg kan komme ud for tvivl, forlader mig ikke, selvom jeg er troende. Men tilliden til Jesu ord: »Dine synder er dig forladt« (Mk. 2, 5) gør, at jeg trods dette kan bevare den ro og ligevægt, som er troens kendetegn.

V. 6 er ligesom en afslutning på overvejelserne om troens væsen og virkninger: så vil jeg da i denne tro leve mit liv og gøre den mig pålagte gerning. Eller som et barn sagde: v. 6 handler om, hvad vi skal bruge troen til.

Vi læser nu fjerde søndags evangelietekst: Jesus stiller stormen på søen (Mt. 8, 23–27). Hvornår og i hvilken forbindelse denne sejltur fandt sted, spiller ingen rolle. Vi fæster os ved forskellen mellem Jesus og disciplene. Jesus er rolig og tryg; han sov. Vi kan godt sige, at han var modig. Disciplene er skrækslagne; nogle vil måske sige fejge. På den anden side, må vi huske på, at de fleste af dem kendte Genezareth sø og vidste, hvor farlig dens stormbyger var. Da de vækker Jesus, kalder han dem »lidettroende«. Under gennemgangen af tredje søndags evangelium karakteriserede vi »tro« som tillid og lydighed. Her ser vi, at der også skal mod til at tro. Troens modsæt-

ning er vantro d. v. s. mangel på tillid og lydighed. Her møder vi en mellemting: disciplene er *lidettroende*, de tror nok, men angsten får dem til at tvivle.

I salmebogen har vi en salme om de lidettroendes tro. Det er nr. 479: Jesus, dødens overvinder.

I vers 1 påkaldes Jesus som dødens overvinder. Allerede her kan vi høre, at Grundtvig, som har skrevet salmen, af erfaring ved, at vi trænger til hjælp imod livets fjender, og at han ved, at Jesus er den eneste, som kan sprænge dødens lænker for os.

Vers 2 og 3 skildrer de kår, hvorunder vi lever. Vi lever i dødens skyggedal d. v. s. i angst for, at døden skal overmande os. Derfor tror og håber vi, at Jesus vil komme først: høre os, allerede inden vi råber til ham; svare, inden vi endnu har bedt ham tale; og at han er opstanden som den første, men at vi skal følge efter (»De opstandnes førstegrøde« 1. Kor. 15, 20). Vor tro er som disciplenes, der blev kaldt lidettroende: tvivlen klæber sig som en øgle til troen, og vort håb stråler ikke fuldt og klart, men glimtvis som månen bag skyerne; men månen er der dog – trods alt!

V. 4. Tro er tillid og lydighed. Fjendens (djævelens) anslag mod os går netop ud på at få os til at tænke, at det ikke gør så meget med lydigheden, ligesom Naman der ikke ville dykke sig i Jordan, fordi han mente, at floderne i hans hjemland kunne være lige så gode. – Det står ikke direkte i verset, men fortsættelsen af billedet er, at den flod, vor tro skal nedsænke sig i for at blive renset for sin spedalskhed (tvivlen), er dåben.

V. 5. Ved dåben fødes Jesus i os og vokser med os »op i sky« d. v. s. ind i himlen (Guds rige), og derved bliver han »herlighedens håb« i os (Kol. 1, 27).

Erling Brahm.

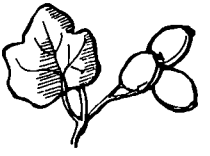

Et nyt bidrag til Tønders historie

Lige inden dette skrift går i trykken, sendes der til redaktionen et fortryk til en ny bog, der snart vil udkomme: Asger Nyholm: *Nationale og religiøse brydninger i Tønder på sprogreskripternes tid.* Da der ikke er tid til at udarbejde en anmeldelse, tillader vi os at gengive forfatterens forord, der siger noget om bogens plan og sigte:

Det efterfølgende arbejde er et forsøg på at følge de nationale og religiøse brydninger i Tønder i årene mellem 1850 og 1864.

Efter det slesvig-holstenske forsøg på gennem krigen 1848–50 at indlemme Slesvig i det tyske forbund gjorde man fra dansk side et kraftigt forsøg på at markere Slesvigs danske tilhørsforhold. Ved de såkaldte sprogreskripter gav man det danske sprog en bedre placering i Mellemslesvig, bl. a. ved at indføre dansk som skolesprog i stedet for tysk. De brydninger, som deraf opstod, følges i det følgende på nært hold for Tønders vedkommende.

Der rejste sig en stærk stemning imod sprogreskriptet i Tønder. Det blev hævdet, at de økonomiske og kulturelle forbindelser sydpå blev truet, når det tyske sprogs stilling blev svækket. Det vakte harme, at den gamle – iøvrigt loyale – stab af slesvigske lærere gradvist blev fjernet og afløst af overvejende rigsdanske lærere.

Al den uvilje, som hermed fulgte, fik de nye rigsdanske embedsmænd at føle. For enkelte af dem blev deres embedstid i Tønder yderst pinefuld. Men konfliktstoffet lå ikke blot i modsætningsforholdet mellem dansk og tysk. Det lå i næsten endnu højere grad i de store uoverensstemmelser, der var inden for de danske kredse. Tilhængerne af den skarpe nationale kurs tillod ikke den mindste eftergivenhed i sprogpolitikken. Men heller ikke om målsætningen for sprogpolitikken var der enighed. Nogle kæmpede for et rent politisk mål: et dansk Slesvig. Andre kæmpede for at frelse befolkningen menneskeligt og nationalt ved at give den modersmålet tilbage. Og ind i dette brogede spil af faktorer kom en påvirkning fra Søren Kierkegaard og fra Grundtvig. Den kom på sælsom måde til at gribe forstyrrende ind i sprogpolitikken. Den danner baggrunden for den såkaldte »Klosterpolitik«, der igen bragte nye modsætninger ind i billedet. Det forstemmende ved at følge alle disse brydninger er, at personlig sympati og antipati ofte gør sig stærkt gældende.

Først efter 1860 begynder billedet at tegne sig mere harmonisk. Nye folk kommer til, blandt hvilke man særlig hæfter sig ved provst J. L. M. Hjort og lederen af den nyoprettede private realskole, Deichmann Branth. Begge disse mænd gjorde et stykke dansk arbejde. Men det synes, som om eftertrykket for deres vedkommende lå mere på det saglige end på det nationale, og at dette har haft en vis betydning for deres position. Selv om deres virketid blev for kort til, at resultaterne kan konstateres, så er det dog værd at mærke sig, at de ikke i særlig grad blev udsat for de kraftige antidanske demonstrationer, som i 1864 tvang adskillige af de øvrige danske embedsmænd til straks at forlade byen. –

Den grevelige Hielmstierne-Rosencroneske Stiftelse har ydet tilskud til forstudierne til nærværende arbejde. Jeg bringer stiftelsen min bedste tak. Endvidere bringer jeg min tak til Historisk Samfund for Sønderjylland, som har påtaget sig arbejdets udgivelse, samt til H. P. Hanssens Mindefond og til Dansk Kultursamfund for støtte til udgivelsen.

Tønder, den 14. juli 1958.

Asger Nyholm.

Her skal kun tilføjes, at bogen er forsynet med en mængde gode billeder, et udførligt apparat af noter og henvisninger samt en navneliste. Alt tyder på, at bogen bringer en fyldig og interessant fremstilling af en spændende periode i byens og egnens historie.

Obs.

Fra venstre: Siddende: Helga Nissen, Flensborg – Marie Louise Hansen, Bylderup-Bov – Hanne Ræbild, København – fru Nyholm – forstander Nyholm – Birgit Dall Petersen – Solvig Aalbæk, Aarup – Inger Lassen, Tønder – Stående (damer): seminarielærer Inger Enemark – Grethe Madsen, Outrup – Anna Vestergaard, Borbjerg – Grethe Nielsen, Aarhus – Irmgard Johannsen, Flensborg – Mary Olsen, Abild – Asta Madsen, Arden – Ester Vyff Lauridsen, Grindsted – Sonja Pedersen, Hadersley – lærerinde Kirsten Horsbøl – seminarielærer Christiane Sørensen. – Stående (herrer): lærer Poul Larsen – skoleinspektør Erling Brahm – seminarielærer Boe Boisen – seminarielærer Mads Korsgaard Sand – Svend Aage Pedersen, Hørdum – Jens Røgilds, Aabenraa – Asger Hansen, Løgumkloster – Finn Jensen, Korsør – Niels Erik Hyldtoft, Seistrup – Helge Brorholt, Saltum – Ib Holdt, Bjolderup – Ove Hollenbo, Odense – Sophus Boas, Aabenraa – Ernst Wulff, Nr. Kongerslev – Christian Lausten, Løgumkloster – Jens Lillethorup, Møldrup – Svend Aage Clausen, Asserballe – Hans Jørgen Berntsen, Voerladegaard – seminarielærer Horst Meesenburg – Ahrend Küseler, Avnbøl – Ole Toft, Tønder – Kaj Geertsen, Hostrup – seminarielærer Arne Langkilde – lærer Erik Larsen – lærer Godtfred Møller – seminarielærer Frede Hansen.

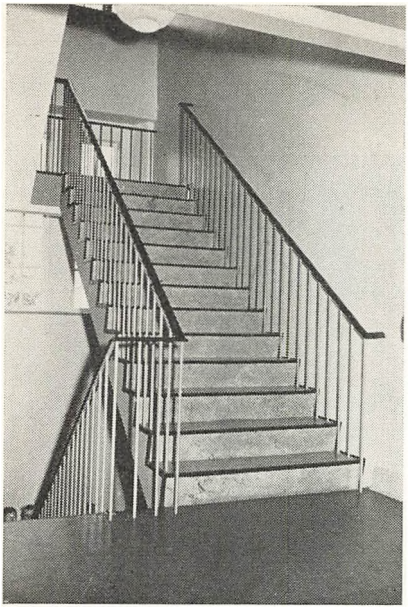

NYT
af gammelt

I afvigte sommer har en skare håndværkere huseret i seminariets hovedbygning, både »oppe, nede og midt imellem«, som det hed i barndommens gammeleg. Fra »glasburet« for enden af øvelsesskolens nederste gang er der ført en trappe op til 2. sal med adgang også til 1. sals korridor. På 2. sal, i den gamle pedellejlighed, er der indrettet 4 klasseværelser til hjælpeklasserne, der så er samlet deroppe, en læseklasse og et kontor. Håndarbejdslokalet på samme etage er delt i to efter tillæg af loftspladsen i syd.

Den gamle tegnesal er indrettet dels til lærerværelse, der nu kan rumme det samlede lærerkollegium, dels til kontor for skoleinspektøren. Det gamle lærerværelse er blevet klasseværelse, og de to tilstødende klasser i sydsiden er henholdsvis fysik- og naturhistorielokale for øvelsesskolen.

Efter overgang til oliefyr blev der et kælderrum ledigt, der før brugtes til kokslager. Det er nu omdannet til en rummelig avis- og spisestue for seminarieeleverne, med et stort køkken bagved.

Ja, vi er klar over, at mange gamle elever hellere vil høre om det gamle end om det nye. Dem kan det være en trøst, at fest ..... – nå, ja, I ved besked.

Obs.

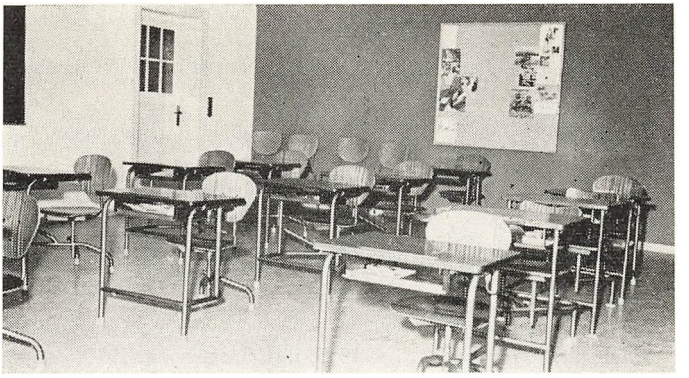

En hjælpeklasse.

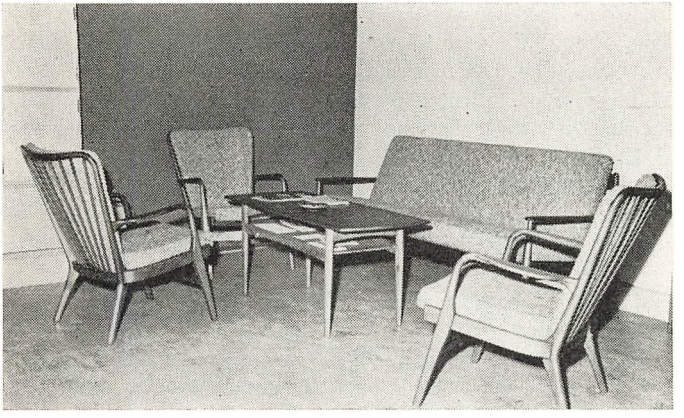

Lærerværelsets hyggehjørne.

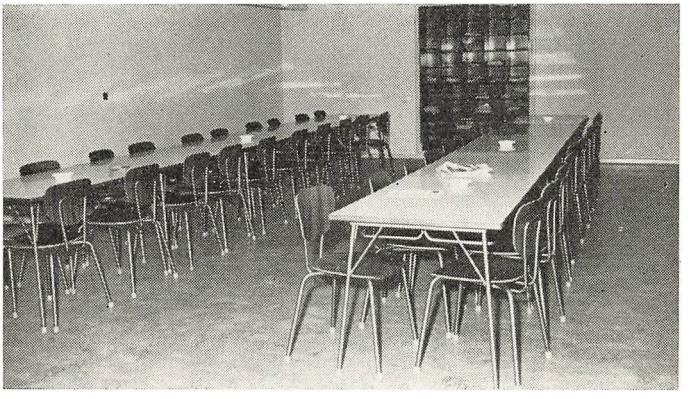

Kælderstuen.

Vore 25 års jubilarer

Edel Kirstine Albeck, dim. 1933, gift Carstensen. 1942 fast ansat ved Frederiksberg skolevæsen og er nu overlærer. Ingen oplysninger indkommet.

Karlo Bach, dim. 1933. 1934 soldat, forskellige vikariater, 1938 ansat ved Sdr. Nærå Fri- og efterskole, 1946 til Sønderborg. Gift med Johanne Lorenzen dim. Haderslev 42. Deltaget i lokal årskursus i matematik, fysik og geografi.

Svend Breddam, dim. 1933, lærer i Lemvig. Ingen oplysninger indkommet.

Søren G. Christensen, dim. 1933, vinterlærer i Tim 1933—34. Vikar i Ringkøbing 1934—35. Nysproglig studentereksamen i København 1937. Filosofikum ved Århus universitet 1938. Sproglærer på Odder private realskole 1941—46. Førstelærer ved Krusbjerg skole 1946—55. Førstelærer ved Rørth-Elle skole 1955. Tegnekursus i Norge 1946. Gæst ved den bayerske lærerforenings kursus 1953. Studierejse med tipsstipendium 1955. Medlem af Danmarks Biblioteksforenings børnebogsudvalg 1958. Gift med Frida Søe Christensen, datter af gårdejer Kr. Søe Plougsgård, He.

Carl Dähnert, dim. 1933, været andenlærer i Bovrup og er nu lærer i Grenå. Ingen oplysninger indkommet.

Annelise Grandt, dim. 1933. Særuddannelse i tysk og pædagogik henholdsvis i Wohldorf ved Hamborg og ved Universitetsskolen i Jena. April 1936 gift med Erling Nielsen (32) og flyttet til Sønderborg. I årene 38 til 40 småvikariater ved Ahlmannskolen i Sønderborg. Fra 1954 vikar med fast timeplan ved samme skole.

Carl Chr. Hansen, dim. 1933. Gift med Agnes M. Neistgaard (33). Været vikar i Bramminge. Død omkring 1948.

Lily Kahr, dim. 1933 og samme år årsvikar ved øvelsesskolen i Tønder. 1934 aspirant i Hillerød. 1935 fast ansat samme sted. 1938 faglærereksamen i dansk. 1939 gift med seminarielærer Gunnar Schmidt Nielsen, Jonstrup statsseminarium, samme år lærerinde ved øvelsesskolen i Jonstrup. Holdt i 1950 til dels op med at undervise (da Schmidt Nielsen blev forstander i Skårup). Har nu timer i regning i præparandklassen og på seminariet i Skårup. 1958 medlem af sognerådet.

Poul Larsen, dim. 1933. 1933—35 Fru Laursens private Realskole, Århus. 1935 Århus kommunale skolevæsen, fra 1. dec. ansat ved Tønder Statsseminariums Øvelsesskole. 1938 sløjdlærereksamen, Askov, 1939 eksamen fra Højskolen for Legemsøvelser (årskursus), kursus for læseretarderede og skolebibliotekskursus m. m. m. 1946—1958 medlem af Tønder byråd, 1950—58 herunder af magistraten. P. t. formand for Tønder bibliotek, medlem af børne-

værnet og tilsynsrådet for Det Struckske Børnehjem. Lærerrådsformand for øvelsesskolens lærerråd fra 1954.

Magdalene C. Lassen, dim. 1933. Været lærerinde ved den tyske privatskole i Terkelsbøl. Er nu bosat i Glücksburg, Tyskland. Ingen oplysninger indkommet.

Rigmor Uth Laursen, dim. 1933. Indtil 1935 vikar 5 forskellige steder. 1. maj 1935 aspirant i Tvede pr. Randers. 1. maj 1937 fast ansat sammesteds. 1. jan. 1945 ansat i Hviding ved Ribe. Skolekøkkenkursus og årskursus i tysk. Medlem og kasserer i menighedsrådet 1953.

Søren Vig Lehmann, dim. 1933. Har været andenlærer i Rinkenæs og er nu lærer i Tønder. 1958 gift med Ellen Marie Hansen, Hoptrup. Ingen oplysninger indkommet.

Magda Lorenzen, dim. 1933. Har været lærerinde i Traasbøl pr. Bovrup. Gift Olsen og er nu bosat i Ærøskøbing. Ingen oplysninger indkommet.

Agnes Marie Neistgaard, dim. 1933. Har været timelærerinde i Bramminge. Gift med Carl Chr. Hansen (33) (død 1948). Nu gift Lund og bosat i Bramminge. Ingen oplysninger indkommet.

Børge Glindvad, dim. 1933. Har været lærer i Bramminge. 1946 lærer i Kalundborg. 1958 overlærer samme steds. Ingen oplysninger indkommet.

Ejnar H. Nissen, dim. 1933. Været seminarielærer i Nr. Nissum. 1951 seminarielærer ved statsseminariet på Emdrupborg. Årskursus i sang og musik. Gift med Rebekka Jørgensen (32). Ingen oplysninger indkommet.

Kr. Leo Novrup, dim. 1933. Været andenlærer i Vester Nebel ved Kolding og er nu førstelærer i Staushede pr. Gjesten. Har udgivet børnebøgerne »Dan på eventyr« og »Klaus, min tamme krage« (3. oplag). Ingen oplysninger indkommet.

Peter Christensen Nørby, dim. 1933. Lærer i Oksenvad ved Sommersted. Ingen oplysninger indkommet.

Gunnar Ovesen, dim. 1933. Theologisk embedseksamen 1940, manuduktør 1940, vikar ved Gl. Skørping skole jan.—april 1941. Sognepræst Hvilsager-Lime 1941—49, residerende kapellan i Kattrup-Ørreslev-Tolstrup pastorat fra 1949. 1949—53 tillige seminarielærer ved Gedved seminarium, fra 1953 tillige lærer ved Horsens private Realskole. Gift 1941 med Sigrid Høher, dt. af sognepræst H., Bedsted, 1. del af lærerindeeks. Tønder 1933. Medlem af skolekomm. i Kattrup-Tolstrup kommune.

Arne Uhre Pedersen, dim. 1933. Har været lærer ved Spanager børnehjem i Lille Skensved og forstander for optagelseshjemmet Folehavehøj i Vedbæk. Ingen oplysninger indkommet.

Alfred M. Petersen, dim. 1933. 1. april 1934 huslærer i Sdr. Næraa præstegård. Fra jan. 1935 til august 1942 vikar forskellige steder, fra 1. april 1936 hovedsageligt i Åbenrå. 1. aug. 1942 aspirant i Åbenrå. 1. april 1943 kommunelærer og 1. aug. 1954 overlærer samme sted. Svømmelærereksamen 1939, leder af træning og undervisning i Åbenrå svømmeklub i en årrække. Gift 1942. Formand for lærerrådet ved skolen i Nygade. Leder af Arbejdsteknisk skole. Beskikket censor i fysik 1958.

Laurids A. Petersen, dim. 1933. Lærer i Sølsted pr. Visby. Ingen oplysninger indkommet.

Sophie M. Petersen, dim. 1933, gift Ellegaard. Død 1955.

Peter A. Riber, dim. 1933. Har været kommunelærer i Ribe. Død i 1945 i tysk koncentrationslejr.

Maren Schmidt, dim. 1933. Været aspirant i Lydersholm, senere lærerinde i Esbjerg og i 1954 overlærer samme sted. Gift 1945 med tarmmester Madsen, Esbjerg. Ingen oplysninger indkommet.

Ragnhild P. Schmidt, dim. 1933. Været lærerinde i Iller pr. Broager. 1941 lærerinde i Vojens. Ingen oplysninger indkommet.

Hermann Tychsen, dim. 1933. Har været lærer ved den danske kommuneskole i Flensborg. 1951 skoleinspektør ved Kielseng-skolen, Mürwick. Ingen oplysninger indkommet.

Carl Tønder, dim. 1933. 1933—39 Kunstakademiets malerskoler. 1939 rejse til San Cataldo, Amalfi. 1939 fast vikar ved Københavns skolevæsen. 1940 gift med Elisabeth Rannow, København. 1942 lærer ved Christianshavns skole. Fra 1949 lærer ved Vanløse skole. 1950 rejse til Spanien. Fra 1952 lærer ved mathskolen, flyvestation Værløse.

Carmen Rose Wilmar, dim. 1933, gift Kjær. Været vikar i Sønderborg, nu bosat i Hillerød. Ingen oplysninger indkommet.

5 ÅR

Den 2. maj 1958 (St. Bededag) havde dimittenderne fra juni 1953 sammenkomst i Tønder. Vi fejrede vort første lille jubilæum.

Vi blev meget venligt modtaget af forstander Nyholm, der viste os rundt på seminariet, hvor der jo er sket mange forbedringer i de sidste år. Efter omvisningen var vi ovre at hilse på fru Nyholm, der trakterede med vin og kager. Tak for gæstfriheden!

Det var hyggeligt at gå tur i byen igen, og vi bemærkede naturligvis straks de forandringer, der er sket i byen. Om eftermiddagen tog vi til Møgeltønder, hvor vi spiste til middag på Slotskroen og havde en hyggelig aften sammen. 16 fra klassen var mødt + 4–5 ægtefæller. Vi var alle enige om, at vi ville prøve at mødes igen, når de næste fem år er gået. Lad os håbe, at endnu flere møder frem til den tid.

Hermed vil jeg gerne sende en hilsen til alle gamle kammerater og lærere fra seminarietiden med ønsket om en glædelig jul og et godt nytår.

Cecilie la Cour Pedersen,
kommuneskolen, Ringe.

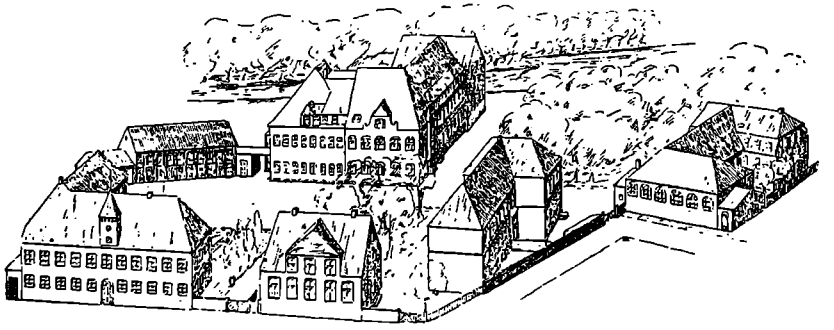

Året rundt...

21. september:
Sportsstævne i Tønder mellem Esbjerg, Ribe, Haderslev og Tønder.

9. oktober:
Stud. mag. Hans Valeur holder foredrag med lysbilleder: Med fly og hundeslæde.

10.—12. oktober:
4. kl. ekskursion til Slesvig og Holsten under ledelse af forstander Nyholm.

25. oktober:
Konsulent Ussing giver for 4. kl. kursus i færdselslære og færdselsundervisning.

25. oktober:
Foredrag i elevforeningen af viceinspektør v. Horsens statsfængsel Arne Frederiksen: Forbrydelse og straf.

1. november:
Sammenkomst i elevforeningen: underholdning v. 2. kl., kaffebord og dans.

7. november:
Lederen af Dansk Ungdomshjem i Tønning, K. P. P. Billund, viser for elever fra seminariet og øvelsesskolen lysbilleder fra Bordesholm-alteret og fra Ejdersted.

15. august—15. oktober:
Vikartjeneste for 2. studenterklasse.

15. november:
Pastor Kristensen, Aventoft, taler i elevforeningen om: Åndelige værdier.

1. november:
Organist Mogens Melbye overtager undervisningen i orgelspil.

20.—22. november:
Pædagogisk udstilling på seminariet (se årsskriftet 1957). Herunder

22. november:
Instruktionskursus for amtets lærere ved overlærer Elias Nielsen, Emdrupborg, og

23. november:
Elevforeningens novemberfest: »Mine to engle« og dans.

4. december:
Ved et møde, arrangeret af Kristelig

Seminaristbevægelse taler adjunkt Kastbjerg, Tønder, om: Gudsbegrebet i moderne belysning.

6. december:
Magister Emil Frederiksen taler i elevforeningen om Storm Petersen.

13. december:
Professor Lindhardt taler i elevforeningen om: Kirken i dag.

20. december:
Julefest med sang af Grethe Nissen og af seminariets kor, ledet af skoleinspektør Erling Brahm, og orkesterspil under ledelse af lærer Erik Larsen.

1. januar:
Lærer Mads Korsgaard Sand ansættes som aspirant i musiklærerembedet.

18. januar:
Niels Heilmann taler i elevforeningen om: Utraditionel musikforståelse.

24. januar:
Rektor Svend Johansen, Slesvig, taler i elevforeningen om: Mindretalsproblemer i Europa.

31. januar:
Cand. polit. Juul-Andersen, Askov, taler i elevforeningen om: Aktuel storpolitik.

Februar—marts:
3. klasse udsendes som praktikander.

April—juni:
3. klasse udsendes som vikarer.

10. februar:
Maleren Kurt Karottki, Tønder, taler i elevforeningen: Om Kunst.

22. februar:
Elevforeningens karneval.

24. februar:
Broby-Johansen taler i elevforeningen om: Krop og klæ'r.

4. marts:
Oplæsning i elevforeningen. Boghandler Niels Petersen, Askov, læser Millers: En sælgers død.

14. marts:
Cand. mag. Volmer Dissing taler i elevforeningen om: Lyrik.

7. maj:
Seminariet modtager besøg af 35 referendarer fra Hamborg under ledelse af Studienrat Wolff og Dr. Vogel.

22. maj:
4. klasse fra Volda seminarium under ledelse af lektor Olav Farestout og frue besøger Tønder seminarium. Elevforeningen arrangerer sammenkomst med foredrag af ingeniør West og forevisning af Tønder-filmen.

14. juni:
Dimissionsfest.

Siden sidst

Ansættelser, udnævnelser etc.:

Jens Jensen (15) førstelærer ved Halk fællesskole.
Hans von Hofe Rickers (23) lærer i Flensborg.
Aksel Hansen (25) førstelærer i Rageböl pr. Sønderborg.
Clara Rossen (25) viceskoleinspektor i Sønderborg.
Fritz Müller Lund (27) skoleinspektør ved Løjtegårdsskolen i Tårnby.
Kirsten Sønnichsen (29) lærerinde i Nordborg.
Hans Peter Hinrichsen (30) overlærer i Roskilde.
Peter C. Kromann (31) skoleinspektør i Esbjerg.
Aksel Bertelsen (32) overlærer i Odense.
Henry H. Jacobsen (32) skoleinspektør i Esbjerg.
Børge Glindvad (33) overlærer i Kalundborg.
Karl Th. Andersen (35) lærer ved Tinglev tyske skole.
Anne Thomsen (35) overlærer i Ulkebøl.
Chr. Stenz (35) overlærer i Åbenrå.
Chr. Østergård Nielsen (35) overlærer i Gram.
Inger J. Jepsen (35) overlærer i Åbenrå.
Lydia Jørgensen (36) overlærer i Ulkebøl.
Friedrich Stäcker (36) førstelærer ved Ravnholt tyske skole, Angel.
Frode Paaböl (36) førstelærer i Rindby.
Hans Bødewadt Johannsen (37) assistent ved Pædagogisk Studiesamling.
Hans Helbo (38) overlærer i Kerteminde.
Jens Lampe (38) overlærer i Åbenrå.
Else Hertz (39) lærerinde i Volstrup v. Sæby.
Knud Erik Pedersen (39) overlærer i Broager.
Christine Petersen (39) overlærer i Rødekro.
Chr. Andersen (40) lærer i Sønderborg.
Niels Erik Ørberg (40) førstelærer i Skellebjerg.
Laust Boysen (40) lærer i Kolding.
Anna-Lise Ørberg (41) lærerinde i Skellebjerg.
Martin Helveg Hermansen (41) førstelærer i Ræhr.
Eli Andersen Brønholt (41) lærerinde i Østofte.
Oskar Johannes Brønholt (41) førstelærer i Østofte.
Herbert Wilhelmsen (42) overlærer i Nordborg.
Tage Lassen (42) overlærer i Rødekro.
Hans Bogh (43) lærer ved Den frie lærerskole, Ollerup.
Ole Juul-Pedersen (44) førstelærer i Kirke-Eskildstrup.

Gösta Marstrand la Cour (44) timelærer i Hørsholm.
Hilmer Andersen (44) førstelærer i Thorup.
Poul Therchilsen (44) lærer i Kirke Såby.
Herluf Bech (44) lærer i Thorsager.
Anni R. Iversen (44) lærerinde i Gråsten.
Frede Kold Olesen (46) lærer i København.
Ingrid Kold Olesen (47) lærerinde i Hvidovre.
Aage Chr. Rasmussen (47) lærer i Broager.
Hugh Lauridsen (48) førstelærer i Gasse.
Jørgen Tomzak (48) lærer i Nordborg.
Kaj Bonde (49) seminarielærer i Skive.
Povl Dalsgård-Hansen (50) studieophold i Wien, økonomisk støtte fra kommunitet og ungdommens uddannelsesfond til gennemførelse af magisterkonferens. 1956 bedømmelsen »accessit« for Københavns universitets prisopgave i filosofi »Hjernen og bevidsthedslivet«. 1957 magisterkonferens i filosofi (mag. art.) Virker som lærer i filosofi ved Københavns kommunale aftenhøjskole.
Aage Henry Nielsen (52) lærer i Vester Sottrup.
Kristian Østergaard Sørensen (52) lærer i Ansager.
Hans A. Sørensen (53) fast ansat i Vonge.
Niels Faurbye Andersen (53) aspirant i Assens.
Ludolph Matthiesen (53) lærer i Rinkenæs.
J. G. Grum-Schwensen (53) lærer i Taastrup.
Elfrida Christiansen (53) lærerinde i Odense.
Kirsten Laigaard (54) lærerinde i Lyngby.
Jens Thorøe Uldall (54) lærer i Haderslev.
Nis Karsten Hansen (55) lærer i Havnbjerg.
Jytte Fischer Schmidt (56) fast ansat i Tinglev.
Ingeborg Petersen (56) lærerinde i Broager.
Mette Aabling Sørensen (56) lærerinde i Nykøbing F.
Regine Callesen (56) aspirant i Vojens.
Knud Tejlgaard Jensen (56) lærer i Avnbøl.
Annelise Jensen (56) lærerinde i Avnbøl.
Grete Reggelsen (57) fast vikar i Sønderborg.
Elin Meulengracht (57) aspirant i Odense.
Just Chr. Meulengracht (57) fast vikar i Odense.
Christine L. Bjerrum (57) aspirant i Bylderup.
Else Grønbæk Weis (57) timelærerinde i Odense.
Jens Røgilds (58) timelærer i Nykøbing F.
Birgit Dall Petersen (58) timelærerinde i Roskilde.
Mary Olesen (58) timelærerinde i Vejen.

Afskedigelser:

Christine Jepsen (24) afsked m. pens. 31/7-58.
Eline Horne (28) afsked efter ansøgning 31/1-58.
Jens Refslund Poulsen (30) enelærer i Bjerndrup — afsked med ventepenge 31/3-58 (skolens nedlæggelse).
Anna Trier (47) lærerinde i Rønnebæk — afsked efter ansøgning 31/3-58.

Marie Rostgaard Andersen (55) lærerinde i Højer — afsked efter ansøgning 30/6-58.

Døde:

N. Th. Holm (91) Haderslev — død 23/7-58.

Christen Grøndahl (98) skoleråd for Flensborg amt siden 1920 er død 20/12-57.

Karl Andresen (03) død i Rendsborg 13/7-57.

Peter Jepsen (05) Hejlsminde — død 12/8-58.

Peter Ingwersen (06) dr. phil., Flensborg, død 15/2-58.

Markus Bestmann (09) død 14/8-58.

Detlef Hansen (10) skoleråd i Husum — død 1/4-58.

Aage H. Andersen (31) skoleinspektør i Ny Holte, Søllerød — død 1958.

Bryllup:

Hanne Ræbild (58) med Ib Holdt (58).

Mette Aabling Sørensen (56) med Jens Røgilds (58)

Søren Vig Lehmann (33) med Ellen Marie Hansen, Hoptrup.

Ebba Schütt (52) med Audum Wang, Vatne pr. Sandnes, Norge.

Andet:

Hans Krogh (14) har været medlem af Sønderborg byråd i 25 år. H.K. var medlem af den sønderjyske delegation i Braine, Frankrig i november 1958 (i anledning af 40-årsdagen for våbenstilstanden).

Karl Bock (19) medarbejder ved værket »Flensborg Bys Historie« I og II (Hagerup).

Anton Nissen (20) repræsentant i D. L. F. 1958—59.

Chr. Theter (22) repræsentant i D. L. F. 1958—59.

Inger Merete Nordentoft (23) medudgiver af »Litteraturbogen« I og II samt læsebogen »På landet og i byen« (Gyldendal) og har dermed afsluttet fuldførelsen af et læsesystem, som begyndte for 20 år siden.

Werner Christiansen (25) har skrevet 3 kapitler af hjemstavnsbogen »Landet bag Digerne«. W. Christiansen er kasserer i D. L. F.s Tønder-kreds.

Chr. Skrydstrup (26) har udgivet »Genfortællinger til Kursus i dansk for handelsskolen« og »Øvelser i tegnsætning for handelsskolen« (Munksgaard). »Kursus i dansk for handelsskolen« er udkommet i nyt oplag.

Helene Moltke (26) og Carsten Eskildsen (38) har udgivet »Peter Streg« — en hjælpebog til »Ole-Bole« (Gjellerup)

Lars Chr. Pedersen (26) medudgiver af »Min læsebog«.

Søren Hagen (27) forstander ved Teknisk skole i Gram.

Fritz Lund (27) formand for D. L. F.s Amager-kreds.

Gudrun Skafte-Jespersen (28) har udsendt »Væv selv« i nyt oplag (Gjellerup)

Orla Lundbo (30) udgiver og redaktør af tidsskriftet »Books from England«. Har sammen med Hegelund og Novrup udgivet læsebogen »Vi kan li' og læse«.

Peter Kragelund (31) medredaktør af bogen »Sydslesvig rundt«. (Dansk-Slesvigsk Forlag, København).

Sven E. Knudsen (31) formand for D. L. F.s kreds 45, Langeland.

Alfred Petersen (33) leder af Arbejdsteknisk skole i Åbenrå.

H. Tirsbæk Jørgensen (35) repræsentant i D. L. F. 1958—59.

Chr. Stenz (35) udgiver af en Sønderjyllands Historie på Danskerens Forlag i Åbenrå. Sekretær for Hi-

storisk Samfund for Sønderjylland. Sekretær for fælleslærerrådet i Åbenrå. Deltaget i »Dansk historisk Fællesforening«s årsmøde i Ystad.

Boe Boisen (35) forstander for Tønder Oplands Handelsskole.

Hugo Dähnert (35) medudgiver af »Noteringsbog for lærere« (Gyldendal) og har sammen med Sv. Færgemann og Ole Rasmussen udgivet »Vi regner« (Det Danske Forlag).

Rudolf Lave (35) udgiver af »Lærebog i teknisk tysk for maskinfaget« (Teknologisk Instituts Forlag) og tysksystemet »Deutsch für die Jugend« (Det Danske Forlag).

Aage Mikkelsen (37) formand for D.L.F.s Horsens-kreds. Repræsentant i D.L.F. 1958—59.

Eilif Wilmar (37) har fået tildelt redningsmedaillen og en sum fra Carnegiefonden for at have reddet tre menneskeliv fra at drukne i Alssund. Ligeledes har han fået tildelt et sølvbæger fra justitsministeriet.

Jørgen Hansen (38) kasserer i D.L.F.s Toftlund-kreds.

Laurids Enevoldsen (38) udnævnt til skatterådsformand for Svendborg amt.

Jens Lampe (38) har sammen med Karl Hårbøl udgivet »Historiske Digte« (Gyldendal).

Tage Dam (39) repræsentant i D.L.F. 1958—59.

W. Clausen (41) formand for D.L.F.s Gråsten-kreds.

Sigvard Holth (41) formand for D. L. F.s Fredericia-kreds. Repræsentant i D. L. F. 1958—59.

Knud Hermansen (42) har udgivet »Vi læser« og »Vesterhavet«.

Thomas Svendsen (43) fast boganmelder ved »Flensborg Avis«.

Andreas Philippsen (44) medlem af byrådet i Åbenrå. Formand for D. L. F.s Åbenrå-kreds, Repræsentant i D. L. F. Redaktør af idrætsbladet »S.I.K.A.«, Åbenrå.

Claudius Christiansen (48) formand for Sydslesvigsk Forening for Flensborg by. Mødeleder ved de danske årsmøder.

Hans Chr. Høier (57) på sergentskole.

Sophus Boas (58 soldat i Haderslev.

Skal også fortælles:

Gerda Kahr (første del i Tønder 1937) er udnævnt til skoleinspektør ved Sofus Franck-skolen, Frederiksberg.

Boligblok i Åbenrå opkaldt efter Tønder-seminarist:

Kolstrup Boligforening i Åbenrå har opkaldt en af sine smukke, nye andelsboligkarreer efter Matthias Andresen (dim. 1880) (1858—1916), som var lærer i Ravsted 1880—88, og som senere blev tobaksfabrikant i Åbenrå og formand for Sprogforeningen.

Bageri og conditori

A. Wittmaack

Østerg. 45 . Tønder . Tlf. 2 20 83

Emil Wolffhechel

Tønder tlf. 2 14 65

Gardiner . Trikotage . Manufaktur
Sengeudstyr

T. O. K.

Tønder Oste- & Kolonialforretning

Hans Lønborg

Vestergade 58 Tlf. 2 19 55

Aksel E. Andersen

KOLONIAL – DELIKATESSER

Østergade 46 tlf. 2 10 54

Gælder det skolebøger, skolemateriel, fyldepenne, kuglepenne, pencils

gå til Andersen & Nissen

BØGER . PAPIR . KUNST

STOREGADE 26 . TØNDER . TELEFON 2 13 42

Isenkram . Glas . Porselæn

Nic. Andresen

Fra 1893 til idag

kober seminariets lærere og elever deres sko hos

M. Riggelsen Storegade 20

Det er god tradition – som fortsætter!

Johs. Bock

Manufaktur . Konfektion

Tønder *Tlf. 2 11 62*

Tobak, cigarer, cigaretter
shagpiber

Carl Ravn

Storegade 26, Tønder

MØBLER I ALLE STILARTER

H. F. Stahlberg

Vestergade 44 - Tlf. 2 23 73 — *Bedst kendt - kendt som det bedste*

Farvehandler

PETER *Jacobsen*

Storegade 16 Tlf. 2 23 68

Reparationer af knallerter og motorcykler

G. Langfritz

Østergade 43

Gustav Rothes bogtrykkeri

Grundlagt 1876

Søndergade 8 Telefon 2 11 01

Henny Bødker

Damefrisør

Vestergade 61 . Tønder . Telefon 2 15 42

Hvis skoene vil trække vand,
så gå til **WEGNER**
straks på stand.
Han ordner dem for dig med glæde,
så aldrig mer' de trækker væde.

Østergade 4

Bager Hans Hansens

wienerbrød er det bedste

ØSTERGADE 24
TØNDER

KAMERAER og TILBEHØR
i stort udvalg

BRDR. LØKKE

Polyfoto

TØNDER

Jacob F. Bödewadts eftf.

Indehaver F. Bödewadt
Telefon 2 21 28

Guldsmed . kunsthåndværk og keramik

Moderne møbler

fra

Walter Jacobsen

Østergade 29 . Tønder

Seminaristerne køber selvfølgelig i

Østergades ur., optik- og guldsmedeforretning

H. Sørensen

Tønder . Telefon 2 22 81

Carl Tiedemann A/S

Trælast . Bygningsartikler . Brændsel . Brændselsolie

Lager: Tønder Øst, Tønder Vest *Telefon 2 10 56 . 2 10 57*

Johannes

PETERSEN

Cigarforretning. Tønder. Storegade 12

HANS IVERSEN

Vesterg. 6, Tønder, tlf. 21653

ISENKRAM . KØKKENUDSTYR . GLAS
PORCELÆN . SPORTSARTIKLER

Handelsbanken i Tønder

Filial af Aktieselskabet Kjøbenhavns Handelsbank

Tlf. 2 25 40 fl. linier

Kontorer i Højer og Tinglev

MANØ

KOLONIALVARER

Telefon 2 14 66 Vestergade 74

Frisørmester **E. HANSEN**

Østergade 55

Hårvask og fønbølgning
Dameklipning

HANS TYGESEN

Herremagasinet

VESTERGADE 1 - TØNDER

Tønder Materialhandel

PEDER FABRICIUS

Telefon 21823

Portrætter
Brudebilleder
Familiebilleder
Reklamefoto
Amatørfoto
Fotografiske artikler
af enhver art

. . . og gælder det

Hjemmefoto

kører vi gratis overalt

Pasbilleder

hurtigst, billigst og bedst

Tonhalle-foto

v/ Fleming & Vestergaard

Vestergade 1 – Tønder

Telefon 2 19 33

FODTØJ
så går man til

Anker Holst
landsdelens største specialmagasin

Vi leverer også gerne til Dem

M. A. Meyer
Kolonialvarer . Kaffe . Vine
Carstensgade 26 Telefon 2 20 29

DEN DANSKE LANDMANDSBANK
AKTIESELSKAB

Tønder afdeling Telefon 2 21 22 og 2 21 23

Heine Christiansen
Kolonial
Vin
Delikatesser
Slotsgade 1 . Tønder . Tlf. 2 11 21

EGONS
Blomster
Telefon 2 17 19 . Vestergade 2

Kemisk renseri **PIKA**
P. J. Schmidt
Østergade 49 . Telefon 2 16 82

Gælder det tørkostbordet
så
Østergades viktualieforretning
Østergade 14

Velklædt bliver herrer og drenge
hos
Christian Petersen
HERRE-HUSET
Vestergade 10 Tønder Telefon 156

El-installatør
Svend Kirchheiner
Vestergade 7
Telefon 2 20 45

Møbelhåndværk
Møbelpolstring
fra egne værksteder
Hans Jutzen
Vestergade 37 . Telefon 2 20 81

Forretningen, hvor man kommer og kommer igen . . .

JOHS. THOMSENS EFTF.

Indehaver: Peter Christensen

KUL . TRÆLAST . BYGNINGSARTIKLER . BRÆNDSELSOLIE

Telefon 2 14 50 – 2 14 51 **TØNDER** *Nørregade 9–11*

J. N. Jefsens boghandel

Telefon 2 23 41 . Tønder . Storegade 5

De sidste nyheder i kjoler, overtøj og lingeri findes altid i

Damehuset

Vestergade 23

FOTO

så *Gabs*

Vestergade 56 *Telefon 2 16 27*

Tønder og Omegns Bank A/S

Telefon 2 20 08

Ure, optik, guld- og sølvvarer i Tønder amt fra

Brdr. Hansen I/S

Storegade 23 . Tlf. 2 12 32 . Bedste reparationsværksted

Den friskbrændte kaffe

får De hos

TYGESEN

TOBAKSVARER . VINE . Alt i TØRKOST

Thomas Tygesen, ved seminariet

Wilh. B. Schmidt

Centralvarme og Sanitet

Østergade 28 . Tønder

EL-INSTALLATØR

RIBER JENSEN

Storegade 14 . Tønder . Telefon 2 13 11

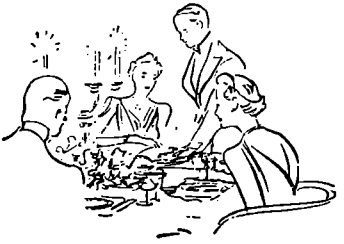

Spis godt – spis billigt – spis hos

Frida

Skibbroen 6 . Telefon 2 13 29

Blenners Dampvaskeri

Skibrogade 15 Telefon 2 22 68

Støt venligst

bladets annoncører!

Gælder det NYT FODTØJ
– skal det gamle ordentlig repareres
så **PETER NISSEN**
Skotøjsforretning
Eget værksted . Seminaristernes indkøbssted
Vestergade 41 . Tønder . Telefon 2 12 69

Tlf. 2 13 39
Slagteri
Pølsemageri
Frende Petersen *v. seminariet*

Tønder Sparekasse
STIFTET 1820

. . . *mælken*
med den gyldne kapsel
TØNDER MEJERI

Werner Petersen
August Müllers eftf.
Kolonial, vine delikatesser
MATERIALHANDEL
Vestergade . Tønder . Telefon 2 23 34

Indramning af billeder
bedst og billigst hos
Glarmester Bohde
Østergade 20 . Tønder

C. Feddersen
Sadelmager og polstrer
LÆDERVARER
Vestergade 66 Telefon 2 25 44

Johs. Paulsen Schmidt
Bøger, papir, fyldepenne og pencils
Duplikering af enhver art *Østergade . Tønder . Telefon 2 13 49*

Husk »KINO« *i Tønder*
Altid 1. klasses program Telefon 2 23 10